

Naantalin
vanhankaupungin
kaupunkiarkeologinen
inventointi 2015

Kari Uotila
Muuritutkimus /
Naantalin museo ja Museovirasto

**Naantalin
vanhankaupungin
kaupunkiarkeologinen
inventointi 2015**

Kari Uotila / Muuritutkimus ky

tilaaja

Naantalin museo ja Museovirasto

kartta-aineistot: Naantalin kaupunki, Maanmittauslaitos, Muuritutkimus

Arkisto- ja rekisteritiedot

Mj rekisteritunnukset: 529500001, 1000006991, 1000007366

Kohteet: Naantalin vanha asemakaava-alue, Birgittalaisluostari, Naantalin vanha pappila

Peruskartta: 104306

Tutkimus: Kaupunkiarkeologinen inventointi

Tutkimusalueen laajuus: 18,2 hehtaaria

Ajoitus: n. 1350-1800

Tutkimuslaitos: Muuritutkimus ky

Tutkija: FT Kari Uotila

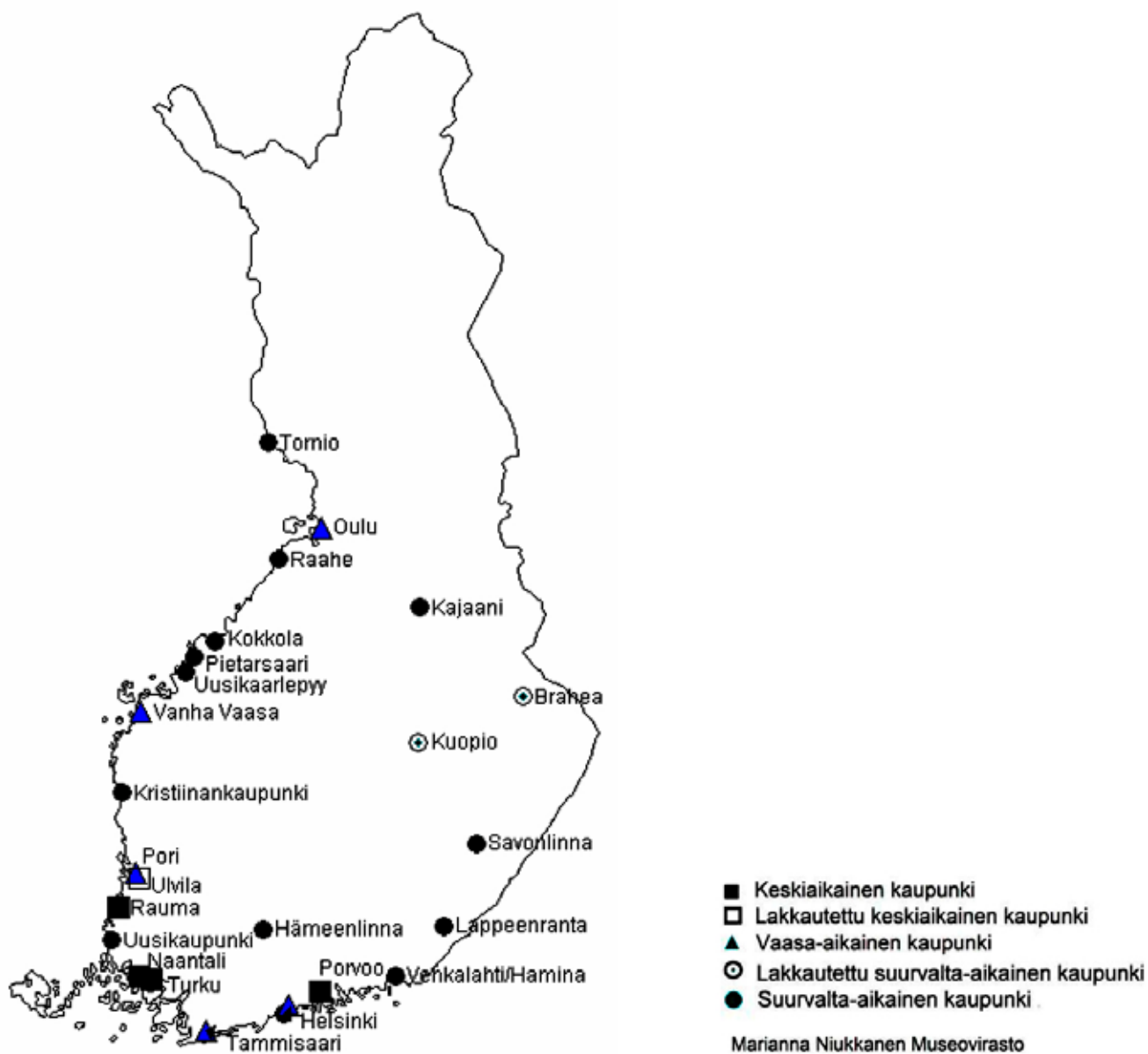
Yhteistyötahot: Naantalin museo, Museovirasto ja Turun Museokeskus

Tutkimusaika: 2014-2015

Rahoittaja: Naantalin kaupunki ja Museovirasto

Sähköinen arkistointi: Museovirasto, Varsinais-Suomen maakuntamuseo, Naantalin museo.

Laajuus: s. 1-67

Yleiskartta 1. Suomen keskiajalla sekä Vaasa- ja suurvalta-ajalla perustetut kaupungit (Niukkanen 2004).

Tiivistelmä

Naantalın vanhankaupungin kaupunkiarkeologinen inventointi 2015 pohjautuu vuonna 1988 tehtyyn aikaisempaan inventointiin. Uutena osana ovat kaupungin alueella vuosien 1995–2013 aikana tehdyt arkeologiset valvonnat, koetutkimukset ja kaivaukset. Inventoinnin aluerajana on uudessa inventoinnissa 1700-luvun lopun Naantalın vanhakaupunki ja alueen koko on n. 18,2 hehtaaria. Inventoinnin maastorajana on pidetty + 2 mpy korkeuskäyrä, jonka voi tulkita edustavan meren rannan tai vesijätön reunaa 1600–1700-luvulla ja muodostavan yhden kriteerin kiinteälle kaupunkiasutukselle vielä 1700-luvun lopulla.

Vanhankaupungin inventointialueeseen on analyysissä yhdistetty kirkko, sen ympärillä olevat luostarin rauniot ja ylimpänä pohjoisessa vanha pappilan paikka. Luostarin rauniot ja pappila ovat omia muinaisjäänösalueita, mutta ne on käyty läpi tässä inventoinnissa.

Tutkimusalueelta voidaan erottaa kartta-aineistojen, historiallisten lähteiden ja arkeologisten tutkimusten perusteella vanhempi asutusvaihe, jolla on ainakin pääosin 1650-lukua vanhempi keskiaikainen ja 1500-luvun kaupunki. Pääosa tästä kaupungista kiertää kalliosta ja hiekkamoreeniharjannetta ja alueen arkeologinen löytöaineisto on havaittu melko vähäiseksi. Koillinen osa tätä vanhinta kaupunkia sijaitsee savikolla (Mannerheiminkadun itäinen-koillinen puoli) ja tällä alueella arkeologisen tutkimuksen potentiaali on merkittävä vielä osittain kaivamattomilla katuosuuksilla ja hyvin merkittävä kaupunkitonteilla. Myös Mannerheiminkadun ja Fleminginkadun alueilla on jäljellä merkittäviä osia vanhinta Naantalia.

Vanha kulkureitti luostarikirkolle noudattelee nykyistä reittiä kirkon itäpäättyyn, jossa on ollut luostariaikana kaksi sisäänkäyntiä kirkkoon ja mahdollisesti aivan kirkon kupeessa portti munkkiluostarin puolelle. Varsinaisen luostarin rakennusosia on säilyneenä kirkon länsi- ja pohjoispuolella. Raunioiden kunto on ollut 1990–2000-luvun havaintojen mukaan erittäin hyvä yli 1 m täyttökerrosten alapuolella. On todennäköistä, että merkittävät osat luostariraunioista ovat säilyneinä puiston maan pinnan alla.

Kirkon pohjoispuolella on kaivauksissa saatu esiin osia paikalla olleesta luostariaikaisesta talouspihasta ja karjakartanosta, joka muuttui 1500–1600-luvulla Naantalın pappilaksi.

1300–1400-lukujen vaihteessa myöhempi kirkon ja luostarin alue on voinut olla vielä erillinen saari tai kuroutuva niemi. Ailoisten talon sijainti on vielä varmistamatta, mutta vuosien 2005–2015 aikana on ainakin saatu varmuus että kirkon-luostarin alueella ja pohjoisella matalalla ranta-alueella on ollut aktiivista asutustoimintaa jo 1300-luvun aikatasossa.

Kuva 1. Naantalin kirkon pohjoispuoleinen kaivausalue (urnahautausmaa) kesällä 2005.
Kuva Muuritutkimus ky

Sisällys

1. Johdanto	7
2. Naantalin historialliset vaiheet	9
3. Naantalin historian tutkimus	11
4. Naantalin vanhankaupungin kartta-aineiston analyysi	15
5. Arkeologiset havainnot, valvonnat ja tutkimukset 1988–2013	19
5.1. Tutkimuskohteet 1-8. Kirkon/luostarin alue	19
5.2. Tutkimuskohteet 9-22. Vanhankaupungin alue	20
6. Säilyneet maakerrokset ja rakenteet katu- ja puistoalueilla	23
6.1. Aineistot	23
6.2. Katu- ja puistoalueiden kohteet 101-129	24
7. Kaupunkitonttien vanha rakennuskanta	29
8. Kaupunkitonttien säilyneet piha-alueet	31
9. Muuratut kellarit	33
10. Kaupunkitonttien suojelun kooste	37
11. Naantalin vanhankaupungin maaston piirteet	37
12. Naantalin vanhankaupungin muinaisjäännöksen riskiarvio	39
13. Naantalin vanhankaupungin inventoinnin arkeologiset tulokset	41
14. Tutkimusaineistot	43
Tutkimusraportit	43
Opinnäytteet	44
Kirjallisuus	44
Liite 1. Kaupunkitonttien säilyneet kiinteät muinaisjäännökset	51
Tonttikohtainen luettelo	53

Kuva 2. Naantalin kirkon itäosan alttarirakenne v. 2011. Kuva Muuritutkimus ky

Kari Uotila

Naantalin vanhankaupungin kaupunkiarkeologinen inventointi 2015

1. Johdanto

Museovirasto on laatinut Naantalin vanhankaupungin alueen ensimmäisen kaupunkiarkeologisen inventoinnin vuonna 1988. Inventoinnin tehneellä Markus Hiekkasella oli tuossa vaiheessa käytössä vain yhden kaupunkitontin modernit arkeologiset tutkimukset. Pääosa arkeologisesta aineistosta oli keskittynyt kirkon ja luostarin alueelle. Hän kävi läpi kaupunkia koskevat arkistoaineistot sekä vanhemmat tiedot maaperästä ja täyttökerroksista. Raportti noudatteli samaa perusrakennetta kuin muutkin raportit Suomen keskiaikaisista kaupungeista. Raportti on ollut peruslähtökohta myöhemmille Naantalin kaupungin alueella suoritetuille arkeologisille kaivauksille.

Kaupunkiarkeologiset inventoinnit siirtyivät Museoviraston toimesta Vaasa-ajan kaupunkikohteisiin ja mukaan analyysiin tulivat tonttien ja rakennusten alla olevien kerrosten säilyneisyyden arviointi (Niukkanen 2004). Kaupunkiarkeologisten inventointien aikaraja siirtyi 2000-luvulla tehdyissä inventoinneissa 1700-luvulle, jolloin kaupunkikohtaisesti määriteltiin historiallinen tai kartallinen vaihe kaupungin vaiheista analyysin pohjaksi. Periaatteessa inventoinnin aikarajana on hanketta suunniteltaessa pidetty isovihaa (1723) vanhempaa kaupunkia.

Vuonna 2015 tehdyssä täydentävässä inventoinnissa Naantalin vanhankaupungin ajalliseksi rajaksi asetettiin 1700-luvun loppu. Tältä ajanjaksolta Naantalista on ensimmäiset asutusta ja asemakaavaa tarkemmin kuvaavat kartat ja suunnitellun kaupungin rajat voidaan selvittää suhteellisen luotettavasti. Ajallisesti muutamia vuosikymmeniä nuorempi on Naantalin vanhankaupungin rajaus Turun maakuntamuseon rakennuskantainventoinnissa (esim. Gyllenberg 2006 ja Termonen 2011) joka rajautuu vuoden 1825 kaupungin alueeseen. Erot rajauksissa ovat hyvin pienet ja käytännössä kyse on kaupunkiasutuksen intensiteetistä alueen reunoilla.

Naantalia koskevan uuden suojeluluokituksen pohjana on käytetty Museoviraston kaupunkiarkeologisiin kohteisiin laadittua ohjeistusta ja luokitusta (Niukkanen 2004). Luokituksessa kohteet on eroteltu tunnettujen aineistojen perusteella kolmeen luokkaan.

1 luokka. Todennäköisesti säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti erityisen mielenkiintoinen alue. (punaiset alueet kartoilla 3-10)

2 luokka. Mahdollisesti ainakin osittain säilynyt ja/tai tutkimuksellisesti mielenkiintoinen alue. (keltaiset alueet kartoilla 3-10)

3 luokka. Tuhoutunut alue. (valkoiset värittämättömät alueet kartoilla 3-10)

Naantalin inventoinnissa on noudatettu soveltuvin osin Marianna Niukkasen vuonna 2004 esittelemiä menetelmiä ja tutkimustapoja. Tätä inventointia tehtäessä ei ollut käytettävissä Museoviraston kaupunkiarkeologista access-tietokantaa, jonka vuoksi tonttikohtaiset aineistot on koottu ilman tietokantaa tämän raportin liitteeksi.

Kuva 3. Naantalin kirkon eteläseinän oviaukon pielet ja vanhemman tiilirakennuksen alue v. 2011. Kuva Muuritutkimus ky

Kaupunkiarkeologisen inventoinnin yksi perusmenetelmä on ollut vanhojen karttojen asemointi kohteeseen. Tätä on Naantalin osalta tehty useissa eri vaiheissa ja viimeksi Varsinais-Suomen maakuntamuseo vuonna 2011 (Salmi 2011). Tässä inventoinnissa tehtiin eri asema-kaavoille tarkistusasemoitteja ja päädyttiin käyttämään luotettavaksi havaittua ja aiemmin julkaistua vuoden 1825 Peteschen asemakaavakarttaa. Jaana Salmen vuonna 2010 laatima kartta-analyysi on nyt tehdyn analyysin kannalta erittäin hyvä. Karttojen käsittely on tehty tässä inventoinnissa Autocad Civil 2016 versiolla johon on siirretty ja asemoitu eri karttatasot.

Raportissa on ensin lyhyt historiaosuus ja kartta-analyysi. Sen jälkeen on käsitelty katu- ja puistoalueiden, pihojen, rakennuksien ja kellarikohteiden säilyneisyys. Tämän lisäksi raporttiin on koottu tiedot alueen maastomuodoista. Lisäksi on esitetty arvio muinaisjäännösten riskeistä ja lopuksi koottu raportin tulokset.

Naantalin vanhankaupungin täydentävä arkeologinen inventointi tehtiin vuosien 2014–2015 aikana. Tutkimuksen teki FT Kari Uotila Muuritutkimus ky:stä ja kustannuksista vastasivat Museovirasto ja Naantalin kaupunki. Inventoinnin ohjausryhmässä olivat Museovirastosta Teija Tiitinen, Naantalin kaupungista Anne Sjöström ja Kirsti Junttila ja Varsinais-Suomen maakuntamuseosta Tanja Ratilainen. Naantalin kaupungin eri viranomaiset toimittivat tarpeellisia digitaalisia aineistoja. Vanhan Naantalin asiantuntijana raportin laadinnassa toimi RI Jouko Sjöberg.

FT Kari Uotila
Muuritutkimus ky

2. Naantalin historialliset vaiheet

Naantalin vanhankaupungin ja luostarikirkon ympäristö kohosi maannousun myötä merestä pari tuhatta vuotta sitten. Alueesta muodostui salmien ja vähitellen suurenevien kallioisten saarten sisäsaaristo, joka pysyi asuttamattomana aina keskiajan alkupuolelle, 1100–1200-luvulle saakka. Tuolloin sisämaan jokilaaksoista (lähinnä Raision ja Maskun alueelta) siirtyi alueelle suomenkielistä uudisasutusta, ja toisaalta saariston suunnalta alueelle saapui ruotsinkielistä väestöä.

Naantalin keskiaikainen luostari ja kaupunki rakennettiin keskelle saariston kalavesiä ja rannikon parhaita viljelymaita. Lähellä olivat myös vauraimmat pitäjät, suurimpia kartanot ja maan keskiaikainen keskus – Turku.

1300-luvun lopulla Ailoinen siirtyi aatelisten maaomaisuudeksi ja kuului laajempaan kokonaisuuteen, jota hallinnoitiin osana Maskun Stenbergin kartanoa. Historiantutkimuksen perusteella birgittalaisluostarin perustamisesta Suomeen päätettiin 1430-luvun kuluessa. Hankkeen isänä on usein pidetty piispa Maunu Tavastia. Hänen läheisestä suhteestaan Naantalin luostariin kertoo se, että hän vietti pitkän elämänsä viimeiset vuodet 1450–52 Naantalissa.

Luostari ja kirkko

Birgittalaisluostarin sijoituspaikkaa jouduttiin etsimään 1440-luvun vaihteessa useammasta kohteesta, kunnes vuonna 1443 Ailoisten talon omistajasuvun lahjoitus ohjasi luostarin rakennuspaikaksi Ailoisten niemen eli kirkon ja kaupungin nykyisen paikan. Kuningas luovutti luostarille laajan maaomaisuuden, jonka turvin voitiin aloittaa Suomen oloissa poikkeuksellisen suuren luostariyhteisön suunnittelu- ja rakennustyöt. Luostari ja sen suurikokoinen kirkko valmistuivat 1400-luvun loppuun mennessä.

Nykyisin birgittalaisluostarin rauniot sijaitsevat Naantalin kirkon pohjois- ja luoteispuolella. Ensimmäinen luostarikirkko oli puinen. 1400-luvun kuluessa valmistui kivi- ja tiilirakenteinen kolmilaivainen kirkko munkki- ja itäsakaristoinen. Kirkon pohjoispuolella olleen epäsäännöllisen sisarkonventin 60–70 metriä pitkä huonerivi alkoi 1870-luvulla tehtyjen kaivausten perusteella kirkon pohjoisseinän itäosasta ja kaartui luoteeseen päin. Rakennussiiven lounaispuolella oli todennäköisesti alun perin katetun käytävän reunustama piha. Nunnakonventti käsitti myös kapitulisalin, keittiön, ruokasalin, panimon ja muita rakennuksia.

Munkkikonventti sijaitsi kirkon lounais- ja länsipuolella. Myös se käsitti pitkän rivistön huonetiloja, jonka itäpuolella oleva rantaan johtava käytävä eristi munkkien tilat nunnien alueesta. Huonerivin eteläpuolella oli keittiösiipi, josta johti toinen käytävä kirkon eteläpuolelta munkkisakaristoon ja sieltä länsikuoriin.

Luostarin toiminta lakkautettiin vähitellen vuonna 1527 pidettyjen Västeråsin valtiopäivien jälkeen. Viimeinen nunna kuoli vuonna 1591. Luostarin rakennukset purettiin 1600-luvun alussa ja kivet ja tiilet käytettiin erilaisiin rakennushankkeisiin. Luostarin vieressä olevat talousrakennukset, nk. karjakartano ja sen tilukset muutettiin Naantalin seurakunnan papilaksi.

Kuva 4. Naantalin Mannerheiminkadun vanhempi katukivetus v. 2002. Kuva Muuritutkimus ky

Luostarin karjapiha ja pappila

Hautausmaan huoltorakennuksen länsipuolella on vanha holvattu kellari ja siitä länteen on löytynyt kaivauksissa pappilan puisten rakennusten jäännöksiä 1600- ja 1700-luvuilta. Myös hautausmaan pohjoispuolella olevan mäenharjanteen etelärinteessä erottuu maan pinnalle joitakin mahdollisia rakennusten ja kellarien jäännöksiä. Pappila siirrettiin nykyiselle paikalleen 1850-luvulla.

Kaupunki

Tiedot Naantalin keskiaikaisista tonteista ja talojen omistajista ovat lähes kokonaan kadonneet, mutta hajanaisten lähdetietojen perusteella voi olettaa, että kaupungin puolella oli piispantalon lisäksi joitakin aatelisperheiden omistamia taloja. Näitä on ehkä käytetty asumiseen luostariin tehtyjen vierailuiden yhteydessä. Keskiaikaisella Naantalilla ei ollut muiden Suomen pikkukaupunkien tavoin kaupallista tausta-aluetta, siksi se oli taloudellisesti hyvin riippuvainen luostarista ja sinne saapuvista matkalaisista.

Kaupungin kasvu tyrehtyi 1500-luvulla, kun uskonpuhdistuksen yhteydessä luostarin taloudellinen valta katosi ja koko luostari surkautui pois. Kaupungin elinkeinoiksi muodostuivat erilaiset pienkäsityön muodot, joista tärkeimpänä yleensä mainitaan sukkien kudonta. Kaupunki perustettiin uudelleen 1648 ja sille laadittiin ensimmäinen säilynyt asemakaava-suunnitelma. Tätä suunnitelmaa kaupungin kehitys seurasi suurelta osin aina 1800-luvulle saakka. Arkeologiselta kannalta merkittävä asemakaavallinen muutos oli keskiaikaisen Isokadun (nykyinen Mannerheiminkatu) suoristaminen uuden asemakaavan yhteydessä. Suoristetun Isokadun (nykyinen Mannerheiminkatu) alle jäi vanhempia kaupunkitontteja, joista osa kaivettiin esiin vuosien 2000 ja 2002 arkeologisissa tutkimuksissa.

3. Naantalin historian tutkimus

Kirkko ja luostari

Naantalin menneen ajan historia ja luostarikirkko, sen taidearteet ja rauniot kiinnostivat menneisyyden tutkijoita 1800-luvun puolivälistä lähtien. Ruotsalaislähtöinen birgittalaisjärjestö ja sen luostari olivat ruotsalaisen kulttuurin tärkeitä keskiaikaisia ilmenemismuotoja 1800-luvun poliittisessa maailmassa, ja luostarin tutkimuksiin haluttiin panostaa voimavaroja. Raunioiden harrastekaivaminen sai ammattimaisen otteen 1870-luvun alussa, jolloin nuori historian ja arkeologian tutkija Reinhold Hausen teki alueella kaivauksia ja paljasti suuren osan luostarin raunioista. (Hausen 1922) Kaivauksien jälkeen ne peitettiin takaisin maan alle. Toimenpide oli varmasti aikanaan aivan oikea, sillä muutamaa vuotta myöhemmin Hausen teki kaivauksia Kuusiston linnalla, ja tuolloin esiin kaivetut rauniot jäivät peittämättä. Ne ehtivät tuhoutua pahasti ennen konservointitöitä.

Hausenin suorittama raunioiden peittäminen on johtanut siihen, että luostarin raunioiden päälle on vuosikymmenten kuluessa kasvanut nykyinen puusto, josta on vuorostaan tullut osa kansallismaisemaa ja sen vuoksi suojeltua aluetta. Keskiajalla ja myöhempinä vuosina nykyisen kaltaiset suuret puut eivät kasvaneet kirkon mäellä, vaan alue on ainakin 1800-luvun kuvien perusteella ollut lähes puuton mäki.

Hausenin tutkimusten kanssa samaan vaiheeseen osuu useita muitakin historiantutkimuksen toimijoita, kuten Muinaistieteellisen toimikunnan ensimmäinen vierailu Naantalissa (Valkeapää 2011) ja neiti Augusta Granbergin toiminta toimikunnan agenttina eli muinaisesineiden kerääjänä (Kivistö 2011). Tuolloin luotiin myös pohja kaupungin museotoimelle, joka sai virallisen muodon 1900-luvun alussa.

1900-luvun kuluessa tutkijat Juhani Rinne, Erkki Kartano ja Henrik Lilius tekivät tutkimuksia kirkon eri osissa. Perusteellisin ja kattavin tutkimus on tehty 1960-luvun kirkkokorjauksen yhteydessä. Tulokset Lilius on koonnut Naantalin kirkkoa käsittelevään kirjaan ja

Kuva 5. Naantalin Mannerheiminkadun kaivaus v. 2002. Katukivetyksen alla on vanhemman kaupunkitalon jäänteet. Kuva Muuritutkimus ky

myöhempiin julkaisuihin. Voimakkaasti yksinkertaistaen hän on ollut sillä kannalla, että kirkossa on ollut kaksi rakennusvaihetta ja niiden tuloksena kirkko ja luostari olivat pääosin valmiit 1460-luvulla. (Lilius 1969)

1990-luvulla suomalainen kirkkotutkimus koki voimakkaan uudelleenarvioinnin, kun Markus Hiekkasen väitöskirja ilmestyi (Hiekkänen 1994). Eri vaiheissa ilmestyneissä julkaisuissa Hiekkänen on esittänyt luostarin rakentamisesta uuden tulkinnan, jonka mukaan kirkon muuratut rakennusosat ovat peräisin vasta 1400-luvun lopulta ja luostarin osalta ehkä 1500-luvun alusta.

1990-luvulla käynnistyivät myös Kari Uotilan johtamat arkeologiset kenttätutkimukset kirkossa ja sen ympäristössä. Kirkon länsitorniin – keskiaikaisen länsikuorin ja munkkisakariston tiloihin – rakennettiin nykyiset sosiaalitalat. Tuolloin tehtiin myös kaivauksia useampana vuonna sekä kirkossa että sen eteläpuolella. Näissä tutkimuksissa saatiin esiin luostarin munkkipuolen rakennuksien osia ensimmäisen kerran sitten Hausenin kaivausten 1870-luvulla. (Uotila 2003a)

Kirkon eteläpuolelta paljastui aikaisemmin tuntemattoman keskiaikaisen tiilirakennuksen osia. Kyseessä on voinut olla porttirakennus munkkiluostariin. Länsitornin alueelta saatiin esiin useita sakaristoon ja munkkikäytävään kuuluneita suurikokoisia tiilikomeroita, jollaisia on esimerkiksi Vadstenassa käytetty luostarin kirjastona ja arkistona. Maan alta paljastuneet tiilirakenteet olivat ylimpiä osia lukuun ottamatta erittäin hyvässä kunnossa. Hausenin kaivaukset olivat aikanaan ulottuneet vain rakennusten pintaosiin. (Uotila 2003a)

Vuonna 2005 tutkimukset jatkuivat kirkonmäellä, tällä kertaa nunnaluostarin pohjoispuolelle nykyisen hautausmaan vierelle. Alueelle oli jo vuosien ajan suunniteltu uurnahautausmaan laajennusta, ja keväällä 2005 hanke käynnistyi koekaivauksilla, jotka laajenivat kesän aikana mittaviksi kaivauksiksi muutaman metrin päässä nunnaluostarin ulkomuurin kummusta. Koko kaivausvaihe ja hautausmaan rakentaminen kesti vuodet 2005–2007. Esiin saatiin kansainvälisestäikin poikkeuksellisen hienoja luostariajan löytöjä, jotka kaikki ovat joko esillä tai varastoituna Naantalin museossa. Kaivauksista ja uusimmista historiantutkimuksen tuloksista koottiin vuonna 2011 Naantalin museon ja seurakunnan kanssa yhteisvoimin julkaisu. (Uotila 2011).

Naantalin kirkon peruskorjaustöiden valmistelu käynnistyi kirkon sisätilojen mittauksilla 2009–2010 ja varsinainen korjaustyö tehtiin vuosina 2011–2012. Korjaustöiden yhteydessä tehtiin myös uusia rakennusarkeologisia havaintoja kirkon ullakko-osan rakenteissa ja otettiin erilaisia ajoitusnäytteitä. Nämä tutkimukset ovat vielä tämän raportin valmistuessa julkaisematta.

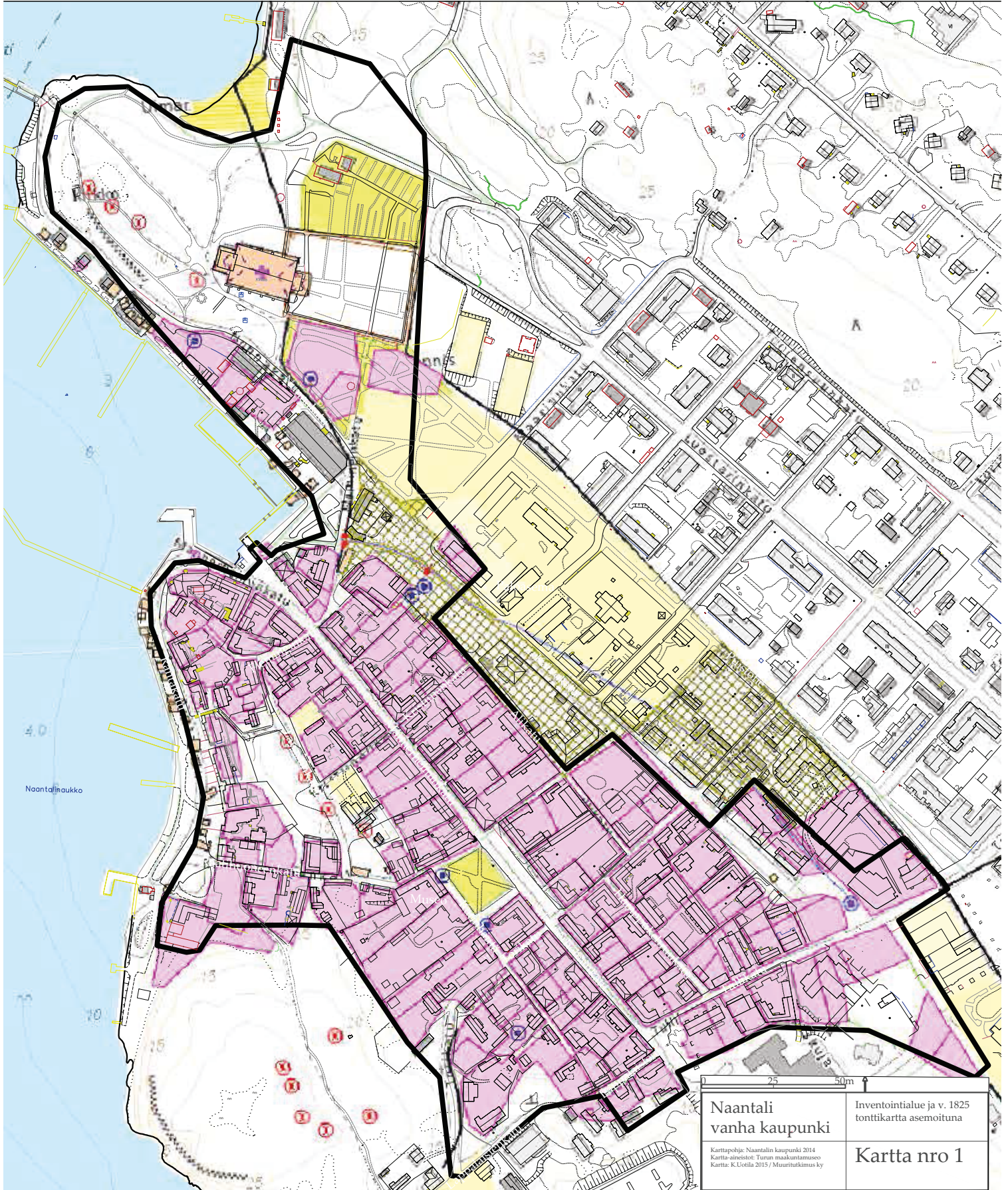
Naantalin luostarin ja kirkon asemaa suomalaisessa arkeologian ja historiantutkimuksessa ja erilaisen poliittisen toiminnan välineenä on käsitelty laajasti Eva Ahl-Waris (2010).

Vanhakaupungin arkeologiset tutkimukset

Naantalin kaupungin historia tunnetaan muita suomalaiskaupunkeja paremmin, sillä sen perustaminen tiedetään asiakirjoista. Kaupungin historialliset vaiheet keskiajalta 1900-luvulle on käsitelty useissa historiantutkimuksissa, joihin arkeologisen kenttätutkimuksen on ollut helppo nojautua (esim. Innamaa 1965, Jäntere 1959, Suvanto 1976).

Naantalin kaupungin puolella keskiaikaiset kerrostumat ovat suurelta osin peittyneet myöhempien uudistustöiden alle. Nykyinen puinen rakennuskanta on pääosin 1800–1900-luvulta, ja se kertoo kaupungin 1800-luvun kylpylävaiheen historiasta. Puutalojen alla on vielä käytössä kivi- ja tiilikellareita, joista osa saattaa olla keskiajan lopulta ja 1600-luvulta. Ne ovat Naantalin vanhinta säilynyttä rakennuskantaa, ja kaikki muinaismuistolailta rauhoitettuja (Muinaismuistolaki 295/1963). Maunu Tavastin talo Naantalissa on perimätiedon perusteella sijainnut nykyisen Niemen talon kohdalla, jossa on vielä jäljellä tuolta ajalta oleva kivikellari. Sen rakennusosissa on kuitenkin piirteitä, jotka voivat ajoittaa sen keskiaikaa nuoremmaksi.

Kaupungin alueelta on kerätty vuosikymmenien aikana talteen erilaisia muinaisesineitä (esim. Kivistö 2011). Ensimmäiset arkeologiset kaivaukset tehtiin kaupungin alueella vasta Jari Sjölundin johdolla 1980-luvulla. Varhaisemmista havainnoista Markus Hiekkänen kokosi kaupunkiarkeologisen raportin (Hiekkänen 1988). Sen pohjalta jatkotutkimusta kaupungin puolella on suureksi osaksi tehty. Vuonna 2000 Naantalin kaupunki aloitti Mannerheimkadulla laajat viemäröintiverkoston uudistustyöt, jotka laajenivat arkeologiseksi kaivauksiksi vuosina 2000 ja 2002. (Uotila 2003b)

Kaivauksissa saatiin esiin 1600-luvulla rakennettu hieno katukivetys, ja sen alta paljastuivat 1600-luvulla toteutetun asemakaavan johdosta kadun alle jääneiden talojen jäännökset. Rungas esineaineisto ajoittui 1500–1600-luvulle, se kertoi alueella olleista käsityöläisperheistä ja mahdollisesta metallikäsityöstä. Löytöaineiston joukossa oli savisessa maaperässä säilyneenä myös nahkaa, puuta ja tekstiilien osia, jotka ovat puuttuneet muista Naantalin alueen kaivauksista. Löytöjen joukossa oli myös loistoesineitä, kuten kaksiharainen kynttelikkö, valinmuotti ja raakametallitanko sekä hieno metallipunosketju tai vyö (esim. Tulkki 2003 a ja b, Uotila 2003).

Mannerheiminkadun 2000 ja 2002 kaivausten perusteella on selvää, että Naantalin vanhan kaupungin alueella on vielä jäljellä maakerroksia, joissa on vielä keskiaikaisia löytöjä. Kaivauksista koottiin vuonna 2003 julkaisu, jossa on esitelty kaupunkialueen laajimman kaivauksen löytöaineistoa ja rakenteita, ja laajemmin kaupungin vanhinta historiaa. Vuoden 2000 kaivauksista lähtien tutkimusaineistot on kerätty Naantalin museolle. Siellä on vuonna 2006 avattu laaja näyttely, jossa on esillä Naantalin luostarin ja kaupungin esineistöä.

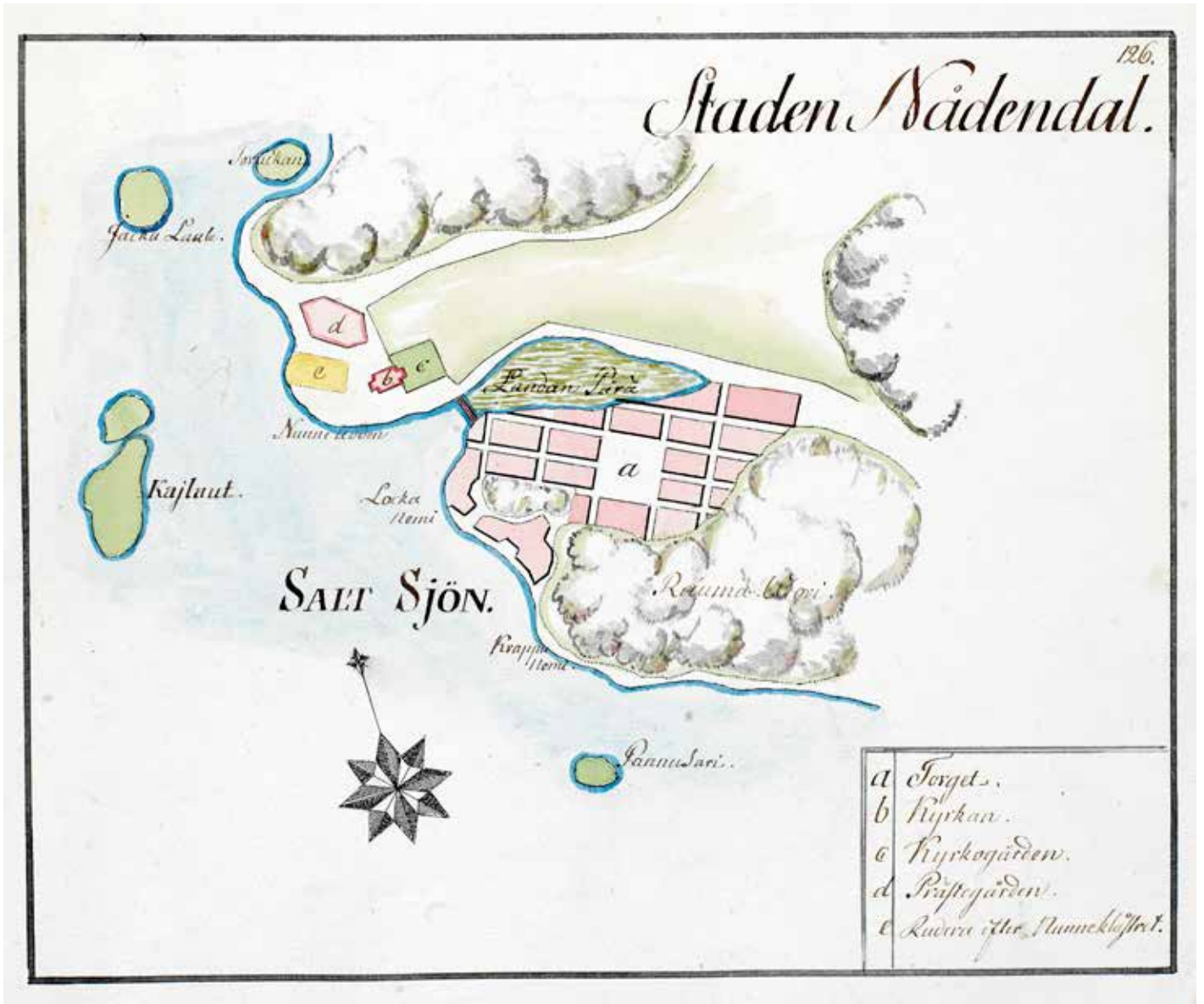
4. Naantalin vanhakaupungin kartta-aineiston analyysi

Naantalin kaupunkialueen kartta-aineistoja on käsitelty eri tutkimuksissa laajasti. Kaupungin historiateoksissa on analysoitu asutuksen eri vaiheita (Innamaa 1965, Jäntere 1959, Suvanto 1976). Vanhimpien kaupunkikarttojen luotettavuudesta on esimerkiksi Juhani Kostetin tutkimuksessa (Kostet 1995). Myös Markus Hiekkänen on raportissaan (Hiekkänen 1988) käsitellyt laajasti vanhimman kartta-aineiston luotettavuutta ja tarkkuutta. Tutkimuksen kokonaiskuva on ollut, että Naantalin kaupunkia kuvaavat 1600–1700-luvun kartat ovat mittaustarkkuudeltaan ja sisällöltään hyvin vaihtelevia ja ilmeisesti samat piirtämisen virheet ovat kopioituneet eri karttoihin 1600–1700-luvulla.

Kaupunkiarkelogisen analyysin yhtenä peruslähtökohtana on vanhemman kartta-aineiston asemointi tutkimuskohteeseen (Niukkanen 2004). Naantalin vanhakaupungin alueella on tehty Varsinais-Suomen maakuntamuseon toimesta sekä rakennuskannan inventoinnit että vanhemman kartta-aineiston asemointi ja analyysi. Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkijat ovat sijoittaneet kartalle 1825 piirretyn Peteschen kartan. Kartta on julkaistu rakennuskantainventoinnissa ja Lounaispaikka-[www sivuilla karttataso](http://www.sivuilla.karttataso.fi) (ladattuna 5.12.2015). Tämä karttataso on kopioitu raportin kartan nro 1 yhdeksi elementiksi.

Peteschen kartan tilanne on vuodelta 1825 eli joitakin vuosia tämän raportin aikarajaa (1700-luvun loppu) nuorempi. Kaupungin muodossa ei ole kuitenkaan tapahtunut suuria muutoksia. Sen sijaan asutus on muutamilla alueilla laajentunut 25 vuoden aikana. Alueista merkittävin on ollut tonttien muodostuminen hautausmaan etelänpuoleiselle alueelle. Myös Tullikadun alueella kaupungin kaakkoisosassa on jonkin verran tapahtunut laajentumista. Kokonaisuutena tehty kartta-asetointi toimii hyvin tämän inventoinnin pohja-aineistona. Kartta-analyysin ulkopuolelle ovat jääneet kirkon ja pappilan alueet, jotka ovat osana tätä inventointialuetta.

Pääpiirteissään Varsinais-Suomen maakuntamuseossa tehty kartta-tutkimus vastaa kuitenkin Naantalin 1700-luvun lopun tilannetta (Salmi 2011). Kaupunkia 1700-luvun lopulla on tässä inventoinnissa tarkasteltu kahden lähes identtisen kartan kautta. Kartoista vanhempi on useissa eri yhteyksissä julkaistu C. P. Hällströmin kartta vuodelta 1792 (alkuperäinen

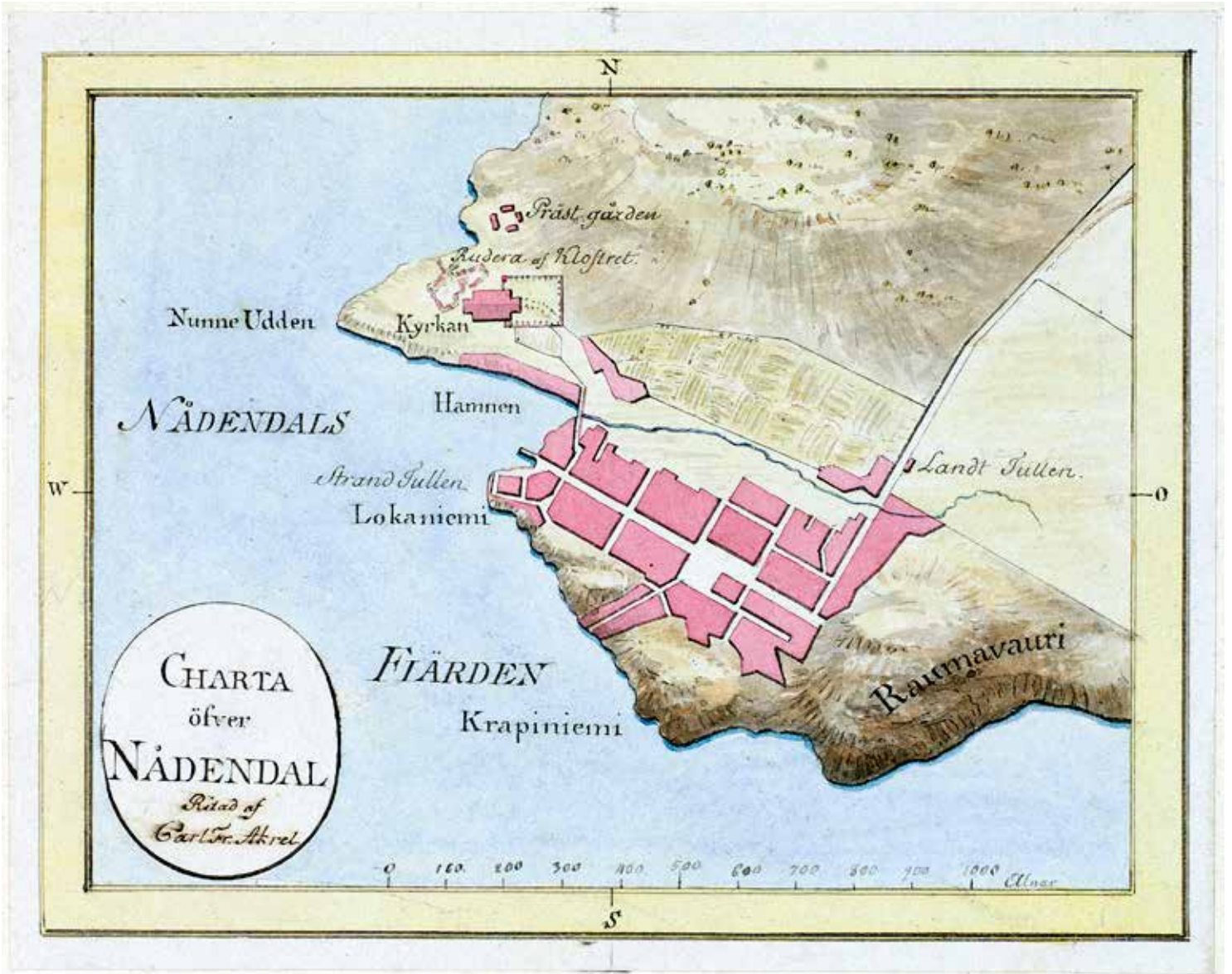
Karttakuva 1. Naantalin kaupungin kartta 1700-luvulta. Samat kaupungin piirteet ja mittasuhteet toistuvat useissa 1700-luvulla piirretyissä kartoissa.

(Staden Nådendal. Carl Peter Hagström (1743-1807). Uppsala Universitetsbibliotek. Tillkomsinformation 1801. Davidssonnummer : Finsk handritad karta : 148.

Internt ID 2107)

Ruotsin sota-arkisto) ja toinen on C. F. Akrellin kartta noin vuodelta 1800 (Uppsalan yliopiston arkisto). C. F. Akrellin kartta on monissa yksityiskohdissa tarkka. Siihen on merkitty esimerkiksi luostarin rauniot kirkon länsi- ja pohjoispuolella ja hautausmaalle on merkitty ilmeisesti puurivi-istutuksia. Hautausmaan eteläpuolella ei ole kartta-aineiston perusteella vielä tässä vaiheessa kaupunkiasutusta.

Kaupungin puolella merkittävä havainto on se, että läntisellä ranta-alueella Lokaniemen ja Krapinniemen välissä on Akrellin kartan mukaan laaja kallioinen tyhjä ranta-alue. Läntinen ranta-alue on kuvattu selvästi tiivistä asutusta esimerkiksi C. P. Hagströmin kartassa

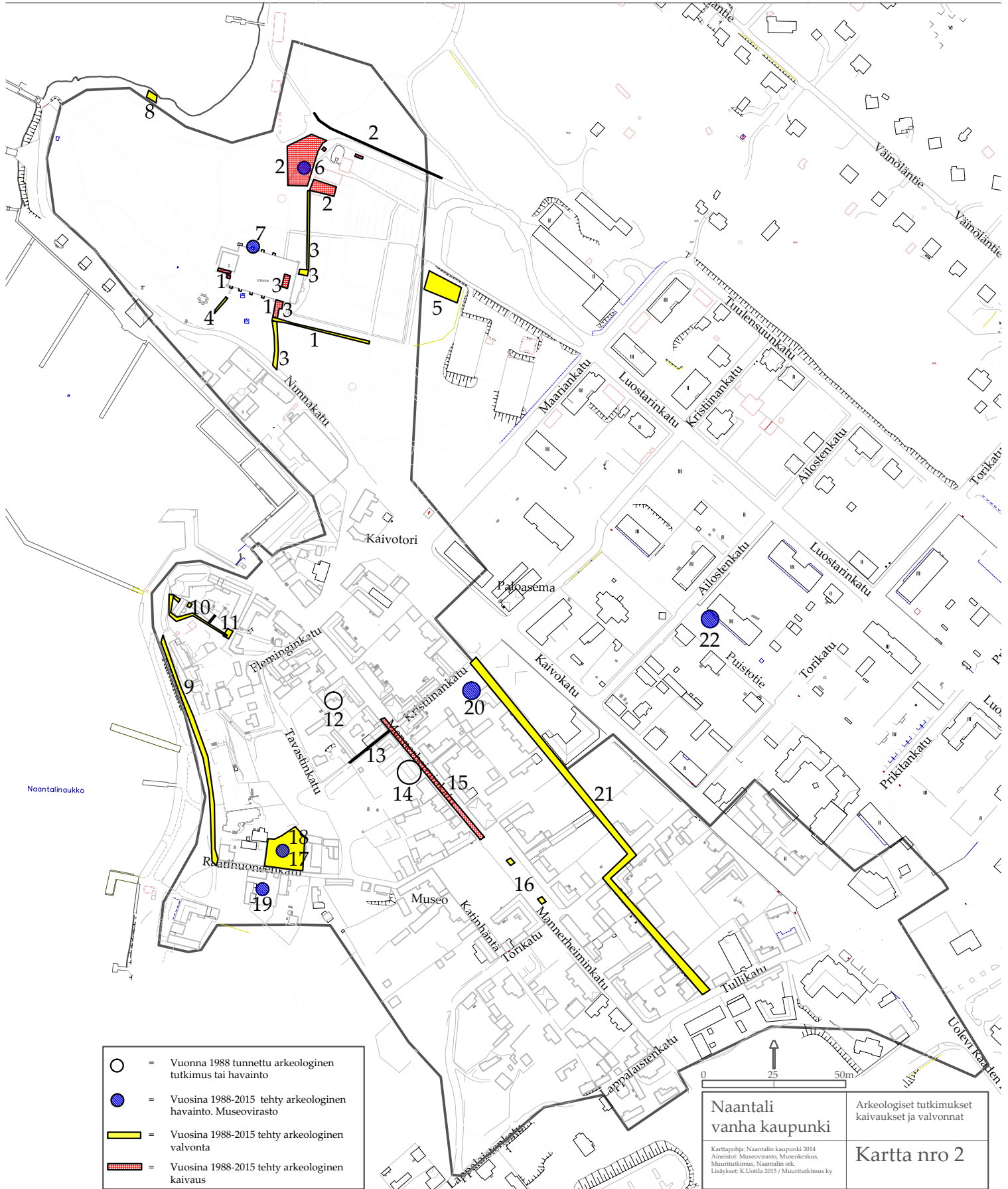

Karttakuva 2. Naantalin kaupungin kartta 1700-1800 -luvun taitteessa. Kartta on varhaisempia karttoja tarkempi ja kuvaa eri kaupunginosien sisäisiä osia aikaisempaa tarkemmin.

(Charta åfver Nådendal. Carl Fredrik Akroll (1779-1868). Uppsala Universitetsbibliotek. Tillkomsinformation ca 1800. Davidssonnummer : Finsk handritad karta : 149.

Internt ID 2108)

vuodelta 1801. Hagströmin kartta noudattelee kaupungin esittämisen osalta samaa kartta-pohjaa kuin useat 1700-luvun toisen puoliskon kaupunkikartat. Toinen esiin tuleva ero on Lappalaistenmäen alueella kaupungin lounaisella mäki-alueella. Hagströmin kartan perusteella asutus on vielä mäen alaosassa ja Akrellin kartan perusteella alueella on ollut jo useita tontteja. Tämän inventoinnin pohja-aineistona on käytetty Akrellin kuvaamaa asemakaavallista kaupunkiasutusta.

5. Arkeologiset havainnot, valvonnat ja tutkimukset 1988-2013

Arkeologisen tutkimusaineiston pohjana on Markus Hiekkasen (1988) laatima inventointi tutkituista kohteista. Hänen inventoinnissa painopiste on ollut luostarin ja kirkon tutkimuksissa ja kaupunkialueelta oli tuolloin tehty vain Iso-Lääkärin tontin arkeologinen kaivaus. Luostarialueella on tehty arkeologisia tutkimuksia 1870-luvulla Reinhold Hausenin johdolla ja 1900-luvulla esimerkiksi Juhani Rinteen ja Henrik Liliuksen toimesta. Näitä tutkimuksia on käsitelty jo aikaisemmassa Hiekkasen laatimassa raportissa (1988) ja useissa eri julkaisuissa.

Hiekkasen raportissa korostama arkeologisen valvonnan ja tutkimuksen tarve on tarkentunut 1990–2000-luvulla niin, että kaupungin viranomaiset ovat olleet yhteydessä Museovirastoon. Siellä pienempimuotoista arkeologista dokumentointia ja valvontaa on tehnyt pääasiassa tutkija Antti Suna. Laajemmissa hankkeissa on mukana ollut historiallisen ajan arkeologiasta vastannut tutkija tai kirkkotutkija hankkeiden suunnittelu- tai käynnistymisvaiheessa. Laajemmissa hankkeissa varsinainen kaivausvastuu on siirretty muille toimijoille. Sunan tekemiä dokumentointi- ja valvontatutkimuksia on ollut ainakin kahdeksan kappaletta. Niistä pääosa on ajoittunut 2000-luvulle. Vuoden 2015 aikana arkeologinen valvontavastuu on siirtynyt Museovirastolta Varsinais-Suomen maakuntamuseolle.

Pienimuotoisista valvonnoista merkittävin kohde on ollut Luukan talo. Ensin paikalla on ollut Antti Suna vuonna 2005 pihamaan kaivantojen osalta ja Kari Uotila kellarin osalta. Vuonna 2015 Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkija Tanja Ratilainen on tehnyt arkeologisia havaintoja piharakennuksen osalta.

Vuosien 1998–2013 aikana Kari Uotila on johtanut kaivauksia Muuritutkimus ky:n toimesta useissa osissa kaupunkia. Naantalin vanhankaupungin alueella (1600-luvun puoliväliä vanhemman kaupungin ja luostarin ja kirkon alueella) on tehty yksi laaja-alainen kaivaus (Urnahautausmaa 2005–2007), yksi putkikaivantokaivaus (Mannerheiminkatu 2000 ja 2002) ja yksi useampiin osiin kirkon aluetta kohdistunut tutkimus (Naantalin kirkko 1996–1998). Lisäksi kirkon korjaustyön yhteydessä tehtiin arkeologista valvontaa ja pienimuotoista dokumentointia (2011–2013).

Muuritutkimus on lisäksi toteuttanut pienempiä arkeologisia valvontatöitä 2000–2010-luvuilla muutamissa kohteissa kaupunkialueella. Raatihuoneenkatu 4:ssä toteutettiin yksityisen rakennushankkeen kaivutyön arkeologinen valvonta vuonna 2012 ja tontilla sijainneen kellarin suojauksen suunnittelu ja valvonta vuonna 2013. Kohteen muinaisjäänneolosuhteiden oli Suna määritellyt jo muutamaa vuotta aikaisemmin.

Karttaan nro 2 on koottu ne kaupunkiarkeologiset maastohavainnot ja kaivaustiedot, joista on säilynyt arkeologisia arkistotietoja. Osa karttamerkinnöistä on tarkkoja ja perustuvat arkeologiseen kenttädokumentointiin ja osa valvontatöistä on merkitty vain pääpiirteittäin.

5.1. Tutkimuskohteet 1-8. Kirkon/luostarin alue.

1. Naantalin kirkon s-huoneen tutkimukset 1996–1998. Muuritutkimus ky. Kari Uotila. Muuritutkimuksen suorittamat arkeologiset ja rakennusarkeologiset tutkimukset liittyivät Naantalin kirkon ns. s-huoneen muuttamiseen kirkon sosiaalituloiksi. Huonetila on kirkon tornin eteläosassa oleva kapea huone, jonne rakennettiin kirkon sosiaalitulat. Tutkimuksissa

tehtiin kaivaus s-huoneen uudisrakennuksen kattamalla alueella ja lisäksi kirkon muuri-
en ulkopuolella kirkon lounaiskulmalla ja eteläseinustalla vanhan oviaukon edessä. Saman
kaivauksen yhteydessä valvottiin suoritettut putkikaivantotyöt seurakunnan osuudelta hau-
tausmaan eteläpuolella.

2. Uurnahautausmaan kaivaukset 2005–2007. Muuritutkimus ky. Kari Uotila.

Naantalın seurakunnan polttohautausmaan laajennustöihin liittyvät Muuritutkimuksen
suorittamat arkeologiset kaivaukset ja erilaiset koetutkimukset ja arkeologinen valvonta to-
teutettiin osana uurnahautausmaan rakennustöitä. Saman työmaan yhteydessä tehtiin ar-
keologinen valvonta hautausmaan pohjoispuoleisella tiellä.

3. Naantalın kirkon peruskorjaus 2011–2013. Muuritutkimus ky. Kari Uotila.

Naantalın kirkon peruskorjauksen yhteydessä Muuritutkimus teki eri kaivanto- ja raken-
nustöiden yhteydessä tarpeellinen arkeologinen valvonta ja dokumentointi. Lisäksi hank-
keen aikana otettiin joitakin ajoitusnäytteitä kirkon ullakon rakenteista.

4. Kirkkoaidan korjaus 2010. Muuritutkimus ky. Kari Uotila.

Naantalın kirkonmäen lounaisosassa on luonnonkivimuuri, joka on voinut olla jo keski-
ajalla varsinaisen luostarialueen rajana. Muuritutkimuksen suorittamissa tutkimuksissa ja
korjauksissa havaittiin muurissa sortumia ja kohde dokumentoitiin ja sen jälkeen korjattiin
soveltuvalla kalkkisementtilaastilla vuonna 2010.

5. Naantalın kirkon hautausmaan idänpuoleinen hiekkakenttä 2012. Muuritutkimus ky.
Kari Uotila.

Hautausmaan itäpuolella olevalle puistoalueelle rakennettiin vuonna 2012 hiekkakenttä.
Kohteen maankaivuu tehtiin Muuritutkimuksen suorittamassa arkeologisessa valvonnassa.

6. Hautausmaan huoltoalueen putkikaivanto 1990–2000-luvulla. Museovirasto. Antti Suna.
Hautausmaan huoltorakennuksen vesijohtotyön arkeologinen valvonta 2000-luvulla A. Su-
nan toimesta.

7. Kirkon ulkoseinien ja erityisesti tukirakenteiden korjaus 1991. Valvonta Museovirasto.

Vuoden 1991 aikana kirkon muurien kuntoa selvitettiin kaivamalla esiin ainakin osa kirkon
tukipilareista. Korjaustöiden laajuutta ei ole tiedossa eikä arkeologista dokumentointia ole
arkistoituna.

8. Luostarin rannan hirret 2005. Muuritutkimus ky. Kari Uotila.

Vuoden 2005 kaivausten yhteydessä dokumentoitiin luostarin ranta-alueelta pystypaaluja,
jotka saattoivat olla samaa rakennetta kuin Hausenin 1880-luvulla havaitsemat. Paaluista
otettiin puulustoajoitus ja paalut ajoittuivat 1700-luvun loppupuolelle.

5.2. Tutkimuskohteet 9-22. Vanhakaupungin alue.

9. Rantakatu 2005. Museovirasto. Antti Suna.

Rantakadun alueella on A. Suna tehnyt vuonna 2005 putkikaivantotyömaan arkeologista
valvontaa. Valvonnan laajuus on epävarma, mutta alueeksi on tässä yhteydessä merkitty
pääosa tunnetusta putkikaivantolinjasta.

10. Luukan talon arkeologinen valvonta ja dokumentointi 2005. Museovirasto. Antti Suna. A. Suna on suorittanut tontilla tehtyjen kaivauksien valvonnan vuonna 2005. Kellarin rakenteiden lyhyen kuvauksen on tehnyt K. Uotila hankkeen arkkitehdin tilauksesta (Muuritutkimus).
11. Luukan talon uudisrakennustyöt 2015. Varsinais-Suomen maakuntamuseo. Tanja Rättiläinen. Luukan tontin itäosassa olleen piharakennuksen kaivutyön arkeologinen valvonta vuonna 2015.
12. Vanha raatihuone 1970–80-luku. Vanhan raatihuoneen huonetiloissa on tehty 1970–80-luvulla laajoja korjaustöitä, joiden yhteydessä on tullut esiin arkeologisia löytöjä. Ne on toimitettu omistajan tiedon mukaan Turun yliopiston arkeologian oppiaineeseen.
13. Kristiinankadun lounaisosan arkeologinen valvonta 2002. Muuritutkimus ky. Hannele Lehtonen ja Kari Uotila. H. Lehtosen ja K. Uotilan suorittama arkeologinen valvontatyö osana laajempaa Mannerheiminkadun arkeologisia tutkimuksia vuonna 2002.
14. Iso-Lääkäri 1986. Museovirasto. Jari Sjölund. Museoviraston tutkija J. Sjölundin johtamat Iso-Lääkäriin talon arkeologiset kaivaukset 1986.
15. Mannerheiminkatu 2000 ja 2002. Muuritutkimus ky. Kari Uotila, Päivi Hakanpää, Carita Tulkki, Hannele Lehtonen. Muuritutkimuksen suorittamat Mannerheiminkadun arkeologiset kaivaukset 2000 ja 2002.
16. Mannerheiminkatu välillä Raatihuoneenkatu-Torikatu 2005. Muuritutkimus ky. Hannele Lehtonen. Mannerheiminkadulla uusittiin viemäriverkoston uudistamistyö vuonna 2005. Tässä yhteydessä avattiin laajemmin auki ainakin kaksi vanhaa kaivon paikkaa. Muuritutkimuksen tutkijaryhmä teki kohteissa arkeologisen valvonnan ja dokumentoinnin.
17. Raatihuoneenkatu 4 2006. Museovirasto. Antti Suna. Museoviraston A. Sunan tekemä tarkistuskäynti vuonna 2006. Todettu tontin vanha luonne ja havainto suojeltavasta kellarista.
18. Raatihuoneenkatu 4 2012–2013. Muuritutkimus ky. Kari Uotila. Muuritutkimuksen suorittama tontin kaivaustyön arkeologinen valvonta 2012 ja kellarirakennuksen suojaustyön suunnittelu 2013.
19. Raatihuoneenkatu 1 2003. Museovirasto. Antti Suna. Raatihuoneenkatu 1:n pihassa vuonna 2003 tehtyjen maankaivutöiden arkeologinen valvonta.
20. Alikatu 9 2002. Museovirasto. Antti Suna. Tontin piha-alueella A. Suna on tehnyt arkeologista havainnointia ja valvontaa.

21. Alikatu-Hamppukehruukatu 2003. Museovirasto. Antti Suna.

Vuonna 2003 A. Suna on suorittanut putkikaivantojen valvontaa Alikadun ja Hamppukehruukadun alueella. Valvonta-alue on luonnosteltu karttaan valvonnasta otettujen valokuvien perusteella.

22. Ailostenkatu 1999. Museovirasto. Antti Suna.

Vanhan kaupunkialueen ulkopuolella Ailostenkatu 5:ssä Suna on suorittanut putkitöiden valvontaa vuonna 1999.

6. Säilyneet maakerrokset ja rakenteet katu- ja puistoalueilla

Naantalin vanhankaupungin alueella on ollut jo aikaisemmin suojeltuna merkittävä osa kaupunkia ja seuraavassa on arvioitu katu- ja puistoalueiden säilyneisyys. Arvion pohjana ovat olleet alueella tehdyt arkeologiset tutkimukset ja erilaiset maastotiedot ja pääasiassa eri suunnitteluaineistot. Kyseessä on siis vuoden 1988 jälkeen tapahtuneiden muutosten täydennystyö.

6.1. Aineistot

Tutkimuksen perusaineistoja on ollut Naantalin kaupungin nykyinen digitaalinen kartta-aineisto, jossa on merkittynä erilaiset lvi-kaivannot ja lähinnä katuvalaistukseen liittyvät sähkökaivannot. Lisäksi erilaisia putkikaivantoalueita on tarkasteltu sekä Rehnbergin kartan (1892–93) ja Sulasalmen asemakaavakartan perusteella (1934–39). Pääosa sähkökaivantotiedoista on Naantalin Energialta ja lisäksi käytössä on ollut eri operaattoreiden linjakartat (alueella merkittävin toimija on DNA).

Kaikki eri toimijat ovat todenneet aineiston toimittamisen yhteydessä että maan alaisten putkikaivantojen linjojen sijainnit voivat olla pääpiirteisiä. Tämä on todettu myös useissa arkeologissa tutkimuksissa. Tämän raportin pohjana on kuitenkin lähtökohta, että kaivannot noudattavat esimerkiksi katualueilla merkittyä linjaa kadun eri osissa. Pääpiirteittäin näkyvät kaivonkannet on käyty tarkastamassa myös paikan päällä osana kenttäinventointia. Inventointialueen toteutuneita maalämpökaivantoja tiedusteltiin kaupungilta, mutta sellaisia ei ollut saadun tiedon mukaan toteutettu.

Aineistoon liittyvä lähdekriittinen havainto saatiin Naantalin kirkon alueelta, jossa kaupungin suunnitteluaineistossa olevat maankäyttöraajat ja erilaiset putkikaivannot perustuivat pääosin ennen vuotta 2005 olleeseen tilanteeseen. Kirkon ja hautausmaan alueella tehtyjä rakennus- ja erilaisia muutostöitä ei ollut viety ainakaan täysimääräisinä osaksi suunnitteluaineistoa. Kaupungin puolella aineisto oli havaittavissa olevien esimerkkien osalta ajantasaisempi, mutta esimerkiksi Raatihuoneenkadulle rakennettu uudisrakennus vuodelta 2013 ei vielä ollut aineistossa. Tavastinkadun lounaispäässä on mahdollisesti tehty putkikaivantoja, joita ei tullut esiin kartta-aineistossa (Varsinais-Suomen maakuntamuseon tutkija Tanja Ratilaisen valvontaraportti).

6.2. Katu- ja puistoalueiden kohteet 101-129

Katualueiden säilyneisyyden arviossa on ollut ensimmäisenä lähtökohtana se, että vanhimmassa kaupungin osassa on paksummat käyttö- ja täyttökerrokset ja siellä on voinut säilyä vanhoja kerroksia myös pintaosiin tehtyjen kaivantojen (syvyys alle 50 cm) alla. Uudemmassa osassa kaupunkia on oletettu arkeologisten havaintojen perusteella, että käyttö- ja täyttökerrokset ovat merkittävästi ohuempia ja matalakin kaivutyö on todennäköisemmin tuhonnut kohteen.

Toisena lähtökohtana on ollut se, että katu- ja puistoalueilla on voinut säilyä kerroksia yhden kaivutyön jäljiltä, mutta jos katulinjassa on esimerkiksi 1,5-2 m syvyyteen ulottuvan lvi-linjan lisäksi sekä kaupungin että Naantalın Energian sähkölinjat ja esimerkiksi DNA-kaapelit niin kohteen on katsottu tulleen jo kokonaan kaivetuksi. Eri kaivantojen sijainnin perusteella on arvioitu että säilyneet kerrokset olisivat vähintään 1 metrin levyisiä katupinnan alla ja että niissä olisi arviolta ainakin 5-10 cm säilynyttä kulttuurikerrosta. Analyysissä esiin tulleet 1 ja 2 suojeluluokan kohteet on esitetty numeroin kartassa nro 3.

101. Naantalın vanha pappilan paikka 1600–1700-luvulta. MV 1000007366

Kohteen alueella on mahdollisesti sijainnut jo keskiajalla luostarin talouspiha ja mahdollinen sairaala luostarin ulkojäsenille ja ulkopuolisille.

Alue on etelään ja kaakkoon laskeva metsäinen rinne, jossa on säilyneenä laajalla alueella mahdollisia kulttuurikerroksia ja rakenteita.

102. Naantalın luostarin talouspihan ja myöhemmän pappilan piha-alueita.

Alue rajautuu idässä hautausmaan vanhaan holvikellariin ja muilta osin rakennettuihin tielinjoihin ja hautausmaan eri osiin.

Alueelle on tehty arkeologisia koetutkimuksia v. 2005–2007 kuluessa, jolloin havaittiin kiviladelmia ja selviä käyttö- ja täyttökerroksia keskiajalta 1700–1800-luvulle.

103. Naantalın luostarin alue. MV 1000006991

Alue on aikanaan ollut rajattuna läntiseen munkkiluostariin ja pohjoiseen nunnaluostariin. Alueella on maastossa luostarirakennusten jäänteitä ja v. 1996-98 kaivausten perusteella alueella on vielä hyvin säilyneitä muurattuja rakennusosia ja käyttö- ja täyttökerroksia keskiajalta uuden ajan alkupuolelle.

104. Naantalın kirkon koilliskulmauksen hautausmaa-alue

Kirkon koilliskulmauksen edustalla on mahdollisesti säilyneenä nykyistä hautausmaasuunnitelmaa vanhempia hautausmaan käyttövaiheita.

Alue on voinut olla hautausmaakäytössä jo luostariaikana.

105. Kirkon itäisen sakariston edusta

Kirkon itäpuolella on käytäväalue, jossa on mahdollisesti säilyneenä alueen luostariaikaisia tai varhaisempaa hautausmaakäyttöä edustavia maakerroksia.

106. Kirkon kaakkoiskulman edusta

Vuoden 1997 kaivauksissa alueelta löydettiin aikaisemmin tuntemattoman keskiaikaisen tiilirakennuksen rakenteita. Rakennus liittyy kirkon eteläseinässä olevaan keskiaikaiseen oviaukkoon.

Muurattu tiilirakenne suojattiin putkityön yhteydessä vuonna 1997.

Vuoden 2011 putkityön valvonnassa todettiin että osa tiilirakenteista oli rikkoutunut. Alueella on suoritettu putkikaivantotöitä noin vuonna 2000 ja keskiaikaista tiilirakennetta on poistettu putkilinjan tieltä.

Pääosa tiilirakennuksen perustuksista ja siihen liittyvät maakerrokset ovat vielä säilyneinä maan alla.

107. Kirkon etelänpuoleinen alue

Kirkon eteläpuolisella alueella ei ole suoritettu arkeologisia tutkimuksia. Alueella tehtiin 1990-luvulla testiluonteinen maatulkaus (TY / geologia), mutta selviä rakennusosia ei havaittu.

Alueella on mahdollisesti jäljellä luostariajan rakennuksia tai säilyneitä maakerroksia paikoin kallioisen maan pinnan päällä.

108. Kirkolle johtava vanha kulkureitti

Kirkon kaakkoispuoleisen puiston läpi johtaa kirkolle vievä hiekkapolku, joka noudattelee pääpiirteissään vanhimpien karttojen kuvaamaa tielinjaa Naantalın kirkolle ja luostarin eri osiin.

Alueella on tehty putkikaivantovalvontaa (esim. 2011) mutta tuolloin ei havaittu selviä tiekerroksia.

109. Nunnakatu

Nunnakadun suuntaisesti kulkee useita eri putkikaivantoja, mutta ne sijoittuvat kartta-aineiston perusteella pääosin kadun pohjoiselle puolelle.

Tämän perusteella on mahdollista, että kadun eteläisellä puolella on voinut säilyä maakerroksia ja rakenteita ainakin alueen kaupunkivaiheesta (1600–1800-luku). Keskiajalla alueella on ollut kirkkoon ja luostarille johtanut tieura.

110. Fleminginkadun luoteinen osa / Kaivohuoneen kaakkoinen pääty

Kaivohuoneen kaakkoispäädyn edustalla on ollut vanhemman kartta-aineiston perusteella matala mäki, jonka reunalle on kaupungin suunnalta tullut silta tai laituri ja alueella on mahdollisesti ollut ranta-aittoja.

Alueella ei ole tunnettuja putkikaivantoja, joten siellä voi olettaa säilyneen suojeltavia maakerroksia ja mahdollisia rakenteita.

Alue on osittain savimaata, joten kohteessa on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

111. Fleminginkadun luoteinen osa / Tuulensuojan luoteenpuoleinen edusta

Kaivohuoneen kaakkoispäädyn edustalla on ollut kaupungin suunnalta tullut silta tai laituri. Kadun itäisessä osassa on olemassa olevan kaivutiedon perusteella mahdollisesti säilyneenä maakerroksia ja rakenteita.

Alue on todennäköisesti savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

112. Maariankadun ja Kaivotorin risteyksen koillinen osa

Kaivotorin alueella on tehty laajoja putkikaivantoja ja pääosa alueesta on tuhoutunut. Risteyksialueen koillisosassa on mahdollisesti säilyneenä maakerroksia ja rakenteita 1700-luvun asutusvaiheesta alueella.

Alue on todennäköisesti kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

113. Fleminginkadun luoteinen osa välillä Kaivotori- Mannerheiminkatu

Nykyisen Fleminginkadun luoteinen osa ja erityisesti Mannerheiminkatua vasten avautuva osa on ollut 1700–1800-luvulla rakennettua tonttimaata.

Alue on alkujaan ollut vanhimman karttamateriaalin perusteella ranta-alueita tai rannan yhteyteen suunniteltua toria. Vanhimpien käyttökerrosten säilyneisyydestä myöhemmän rakennuskannan alla ei ole tutkimustietoja.

Alue on todennäköisesti kostea savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

114. Fleminginkadun kaakkoinen osa välillä Kaivotori- Mannerheiminkatu

Alue on muutamien putkikaivantojen rikkoma ja sen säilyneistä maakerroksista ei ole tutkimustietoja. Alue on kuitenkin ollut osa Naantalın keskiaikaista torialuetta ja kirkolle/luostarille johtava reitti on kulkenut alueen läpi ja luoteisosassa voi olla jäänteitä siltarakenteista. Alue on todennäköisesti savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

115. Mannerheiminkadun luoteinen osa

Mannerheiminkadun luoteinen osa (Fleminginkadusta luoteeseen) on ollut keskiajalla asuttua ranta-alueita. Alueella on runsaasti erilaisia putkikaivantoja, mutta niiden linjojen välissä ja rakennusten edustalla (erityisesti lounaisosassa) on mahdollisesti säilyneinä maakerroksia ja rakenteita.

Alue on ainakin osittain savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

116. Mannerheiminkadulta lounaaseen johtava kuja ja Tavastinkadun luoteisosa

Rakennusten välistä lounaaseen johtavalla kujalla on tehty tutkimusaineiston perusteella kaivutöitä vain koillisosassa. Vuonna 2015 Museokeskuksen arkeologi Tanja Ratilainen on kirjannut tiedon että putkikaivannot ulottuvat käytännössä koko kujan matkalle. Tässä raportissa on pohja-aineistona käytetty olemassa olevaa suunnitteluaineistoa ja sen perusteella kujan alue ja Tavastinkadun luoteinen osa ovat arkeologisesti tutkittavia kohteita. Alue on kallioinen ja siellä on todennäköisesti vähän säilyneitä maakerroksia tai rakenteita.

117. Fleminginkadun lounainen osa

Fleminginkadun rinteeseen nouseva lounainen osa on pääosin säilynyt ja on Hiekkasen raportin mukaan yksi kaupungin merkittävimpiä vielä kaivamattomia katuosuuksia.

Kohde on sorainen ja kallioinen ja todennäköisesti siellä säilyneenä vain vähän maakerroksia ja rakenteita.

118. Mannerheiminkatu välillä Fleminginkatu-Kristiinankatu

Mannerheiminkadun alueella on tehty vaihtelevasti erilaisia kaivutöitä ja on mahdollista, että osassa kortteliväliä on säilyneenä osia kaupungin katu- ja rakennuskannasta keskiajalta saakka. Kaupungin vanhin pääkatu on oletettavasti sijainnut nykyisen kadun alueella jo keskiajalta lähtien.

Säilynyt alue on todennäköisesti hiekka-moreenialuetta.

119. Kristiinankadun koillinen osa

Mannerheiminkadun koillinen osa Kristiinankatua on ollut alunperin osa varhaisia kaupunkitontteja ja ulottunut rantaan saakka. Osa katulinjasta on säilynyt putkikaivannoilta.

Alueella on ollut kaupunkitontteja keskiajalta 1600-luvulle ja sen jälkeen katulinja. Mannerheiminkadun vuosien 2000 ja 2002 kaivausten perusteella kohteessa voi olla säilyneenä

maakerroksia ja rakenteita ja alueella on havaittavissa myös ranta-alueen vaihteita. Alue on ainakin pääosin kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

120. Mannerheiminkatu välillä Kristiinankatu-Raatihuoneenkatu

Mannerheiminkadulla toteutettiin vuosina 2000 ja 2002 putkitöiden yhteydessä arkeologinen kaivaus, jossa todettiin alueella säilyneen nykyisen kadun vanhin kivetys ja sen alla katuvaihetta vanhempaa asutusta ja rantavaihetta. Katu-alueen koillisessa osassa on mahdollisesti säilyneenä osia tästä asutuksesta, joskin aluetta ovat rikkoneet useat erilaiset putkikaivannot.

Alue on ainakin osin kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

121. Mannerheiminkatu välillä Raatihuoneenkatu-Torikatu

Mannerheiminkadun laajennusosan alue on matalaa aluetta, joka on asutettu lähinnä 1700-luvulla. Alueella on useita laajoja putkikaivantoja ja vain pieniä alueita on säilynyt lähinnä talojen edustoilla.

Alue on kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

122. Naantalin vanha torialue Mannerheiminkadun ja Katinhännän välissä.

Naantalin vanha tori on suunniteltu alueelle 1600-luvun puolivälissä ja se on pääosin säilynyt kaivutöiltä. Alue on laaja 1600–1800-luvun torialue, jolla on todennäköisesti säilynyt maakerroksia ja mahdollisia rakenteita.

Samaan kokonaisuuteen liittyy Katinhännän katualueen alla oleva pienialainen säilynyt alue.

Alue on kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

123. Raatihuoneenkadun ja Tavastinkadun risteyksen koillispuoli

Raatihuoneenkadun ja Tavastinkadun kulmauksessa on laajahko rakentamaton alue, jolla on ollut vanhemman kartta-aineiston perusteella rakennuksia.

Alue on todennäköisesti hiekka-moreeni ja kalliomaastoa.

124. Tavastinkatu

Kallioisella mäellä olevan Tavastinkadun alueella on ollut osa Naantalin tuulimyllyistä. On mahdollista, että 1600–1800-lukujen tuulimyllyjen perustuksia on säilynyt alueella nykyisen nurmipinnan alla.

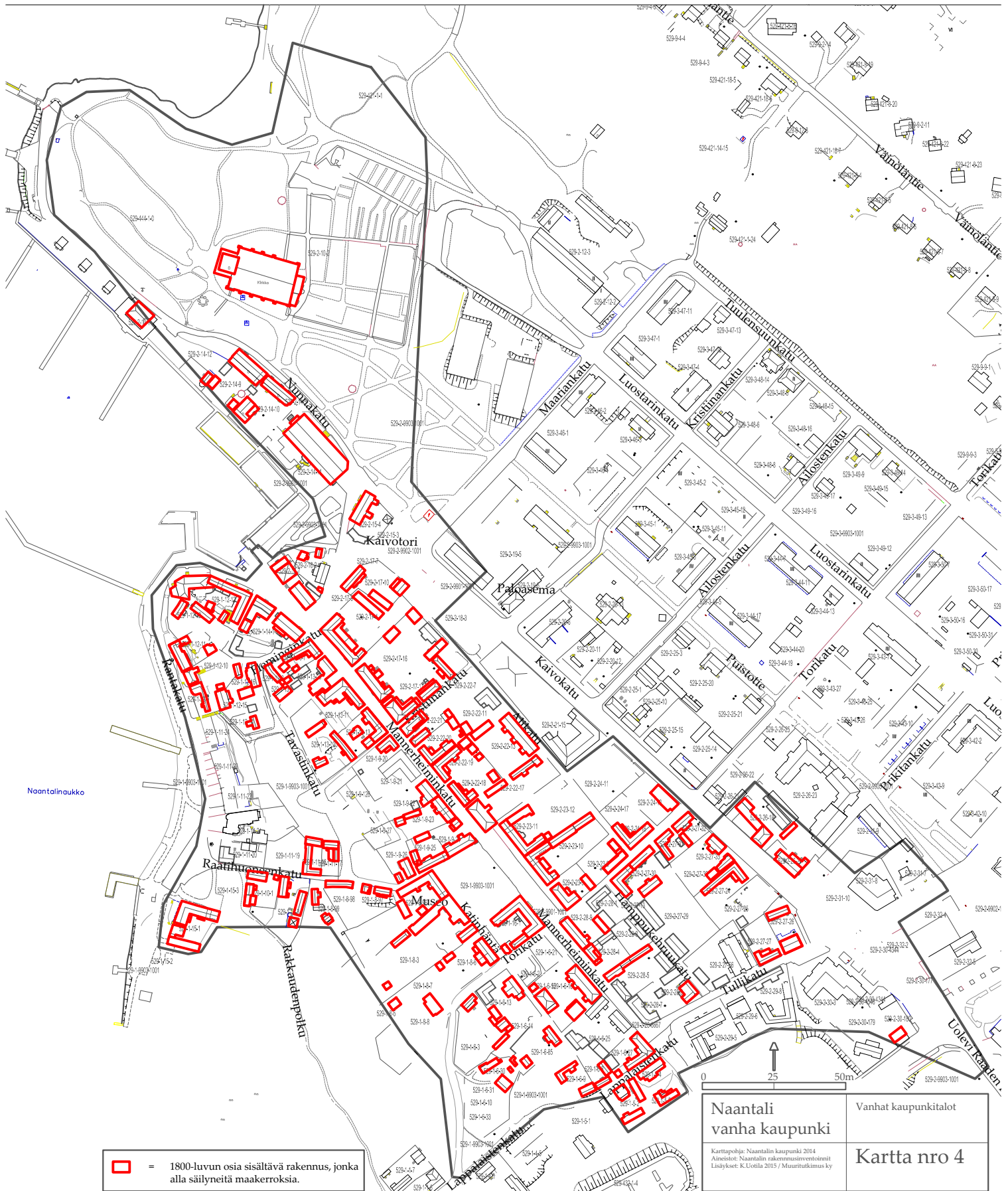
125. Raatihuoneenkadun läntinen osa

Raatihuoneenkadun länsiosa on viimeistään 1600-luvulla asutettua aluetta. Alueella on mahdollisesti säilynyt maakerroksia ja rakenteita Raatihuoneenkadun länsipäässä olevan pihatien alueella.

126. Rantakadun ja Raatihuoneenkadun risteysalue

Viimeistään 1600-luvulla asutettu ranta-alue on ollut muuta kaupunkialuetta voimakkaamman maanrakennustoiminnan kohteena. Alueella on tehty arkeologista valvontaa 2000-luvulla.

Alueella voi olla säilyneenä ranta-alueen maakerroksia ja rakenteita ja erilaista rantatoimintaa.

127. Rantakatu

Rantakadun alueella on tehty arkeologisesti valvottuja putkikaivantoja 2000-luvulla ja merkittävää rantarakentamista. Alueella on aikaisemmin sijainnut laaja ranta-aittarivi, joista on voinut säilyä jäänteitä alueella.

128. Kaivokadun ja Tullikadun risteysalue

Vanhan kaupunkialueen kaakkoisosassa on katulinjausta muutettu 1900-luvun kuluessa ja on mahdollista, että 1700-luvun asutusvaiheeseen liittyviä maakerroksia ja rakenteita on säilynyt alueella.

Alue on kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

129. Uolevi Raaden kadun ja Tullikadun risteysalue

Vanhan kaupunkialueen kaakkoisosassa on katulinjausta muutettu 1900-luvun kuluessa ja on mahdollista, että 1700-luvun asutusvaiheeseen liittyviä maakerroksia ja rakenteita on säilynyt alueella.

Alue on kosteaa savimaata, joten siellä on voinut säilyä myös orgaaninen löytömateriali.

7. Kaupunkitonttien vanha rakennuskanta

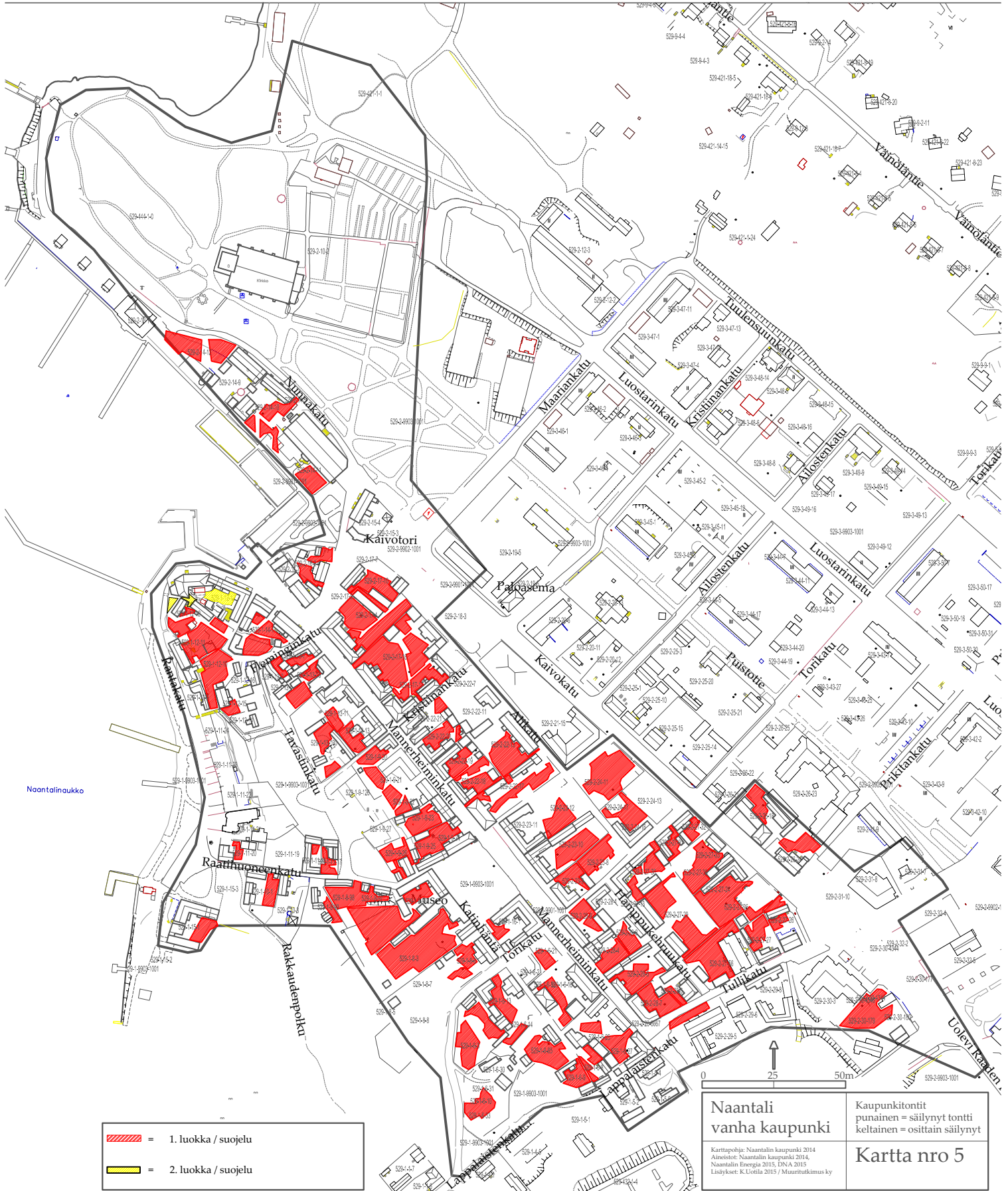
Osana inventointia on Markus Hiekkasen raportin tavoin tarkasteltu kaupungin rakennuskantaa. Rakennuskannan lähtökohtana on kaupungin rakennuskanta 1890-luvulla, sitä tukevat rakennusselvitykset ja tiedot korjausrakentamisesta viime vuosien ajalta. Tiedot on kootusti esitetty Naantalin vanhankaupungin rakennusinventoinneissa vuonna 2006 ja 2011.

Arkeologisena arviona on ollut, että vanhojen rakennusten perustusten (pääasiassa kivijalat) sisäpuolelle on voinut ainakin osassa rakennuksia jäädä säilyneitä kulttuurikerroksia ja rakenteita. On mahdollista, että myös rakennusten perustusten alla on säilyneitä vanhempia rakennusosia.

Raportissa on oletettu, että rakennusta vanhemmat maakerrokset ja rakenteet ovat tuhoutuneet, jos kohteessa on tehty merkittäviä rakennustöitä viimeisten vuosikymmenien aikana ja esimerkiksi suoritetun rakennusinventoinnin perusteella kohteen alimman kerroksen käyttötarkoitus on suurelta osin muuttunut. Menetelmä ei ole aukoton, mutta käsitykseni mukaan suuntaa antava.

Inventoinnin perusteella merkittävä osa kaupungin rakennusten alla olevasta alueesta on säilynyt niin, että siellä on löydettävissä muinaismuistolain tarkoittamia kiinteään muinaisjäännökseen kuuluvia kerrostumia ja rakenteita, jotka ovat lain mukaan suojeltuja.

Jos 1- tai 2- suojeluluokan alueilla tehdään töitä, joissa kajotaan maaperään, on Varsinais-Suomen maakuntamuseon kanssa neuvoteltava tarvittavista suojele- tai tutkimustoiminteista. Kohteen ja rakennushankkeen mukaan määritellään se minkälainen tutkimusalueella tulee tehdä. Hankkeen luonne myös määrittää sen, miten tutkimuskustannukset rahoitetaan ja tuleeko hankkeeseen hakea ELY-keskukselta kajoamislupaa.

- = 1. luokka / suojelu
- = 2. luokka / suojelu

<p>Naantali vanha kaupunki</p> <p><small>Karttopohja: Naantalin kaupunki 2014 Aineistot: Naantalin kaupunki 2014, Naantalin Energia 2015, DNA 2015 Lisäykset: K.Uotila 2015 / Muurittakimus ky</small></p>	<p><small>Kaupunkitontit punainen = säilynyt tontti keltainen = osittain säilynyt</small></p> <p style="font-size: 1.2em; font-weight: bold;">Kartta nro 5</p>
---	--

8. Kaupunkitonttien säilyneet piha-alueet

Inventoinnissa on tarkistettu mahdollisuuksien mukaan pihatonttien tilanne paikan päällä ja tarkennettu tietoja mahdollisuuksien mukaan eri arkistolähteistä. Maankäytön pääasiallisena aineistona ovat olleet kaupungin ja muiden toimijoiden kaivantoaineistot, jotka ulottuvat pihatonteille saakka.

Tonteilla tuhoutuneet alueet on rajattu tunnettujen putkikaivantojen perusteella, mutta on selvää, että sijainnit ovat usein ohjeellisia ja pihoilla voi olla aineistoissa puuttuvia kaivantoja. Saadun suunnittelutiedon perusteella Naantalista puuttuisivat vielä useissa muissa kaupungeissa yleiset maalämpöporaukset ja niihin liittyvät kaivannot.

Tonttien tuhoutumisen osalta on käytössä ollut lähtökohtaisesti sama arviointimenetelmä kuin katujen osalta. Piha-alueille on merkitty säilyneet alueet, mikäli putkikaivantojen perusteella on voitu arvioida, että säilyneet alueet muodostavat 10-15 neliön tai sitä suurempia yhtenäisiä alueita.

Inventoinnin perusteella merkittävä osa kaupungin tonttien piha-alueista on säilynyt niin, että siellä on löydettävissä muinaismuistolain tarkoittamia kiinteään muinaisjäännekseen kuuluvia kerrostumia ja rakenteita, jotka ovat lain mukaan suojeltuja. Vain kaupungin vanhimmassa osassa mahdollisen keskiaikaisen piispan asuintalon alueella on esitetty suojeluluokkaa 2. Näillä pihoilla on tehty useita maankaivutöitä ja pihojen säilyvyys on epävarmaa (tontit 529-1-12-12 ja 529-1-12-12).

Jos 1- tai 2-luokan alueilla tehdään töitä, joissa kajotaan maaperään, on Varsinais-Suomen maakuntamuseon kanssa neuvoteltava tarvittavista suojelu tai tutkimustoimenpiteistä. Kohteen ja rakennushankkeen mukaan määritellään se minkälainen tutkimus alueella tulee tehdä. Hankkeen luonne myös määrittää sen, miten tutkimuskustannukset rahoitetaan ja tuleeko hankkeeseen hakea ELY-keskukselta kajoamislupaa.

9. Muuratut kellarit

Vanhan Naantalın alueella on useita muurattuja kellarirakennuksia. Näistä pääosa on holvattuja yksihuoneisia rakennuksia, jotka sijaitsevat joko pihapiirissä aittarakennuksen alla ja osassa asuinrakennusten alla. Osa kellareista on luonnonkivistä rakennettu, osassa on tiiliä joko rakennus- tai korjausmateriaalina.

Kaupungin kellarit on inventoitu arkistoaineiston perusteella jo Markus Hiekkasen inventoinnissa vuonna 1988. Vuosina 1984–88 inventoitiin tuolloin tiedossa olleet kohteet (Uotila 1988) ja lisäksi osa kohteista on mukana alueen rakennuskannan inventoinnissa (Gyllenberg 2006). Lisäksi muutamien kellareiden rakenteita on tarkistettu eri vaiheissa 1990–2000-luvulla. Kellarirakennuksien inventoinnissa pääasiallisena rajauksena on ollut 1600-luvun puoliväliä vanhemman kaupungin aluerajaus. On siis mahdollista, että 1700-luvulla asutulla kaupunkialueella on joitakin lähinnä 1800-luvulle ajoittuvia kellarirakennuksia joita ei vielä tunneta.

Tunnettuja kellareita on yli kaksikymmentä. Niistä kahden kiinteistön kellareiden sijainti ja kunto ovat epävarmoja (529-2-17-16 ja 529-2-17-17). Inventoinnin perusteella tontilla 529-2-17-16 on ollut kaikkiaan neljä kellarialueita ja tontilla 529-2-17-17 yksi.

Tonteilla 529-1-9-20 ja 529-1-9-21 (Pikku- ja IsoLääkäri) on ollut Hiekkasen inventoinnin mukaan kellarit, mutta niitä ei ole muissa tutkimuksissa havaittu. Samoin tonteilla 529-2-16-2 ja 529-2-16-7 on Hiekkasen mukaan kellareita, joita ei muissa inventoinneissa havaittu. Tontit ovat hyvin matalalla ranta-alueella ja niiden muurattujen rakenteiden ajoitus voi olla vasta 1800-luku.

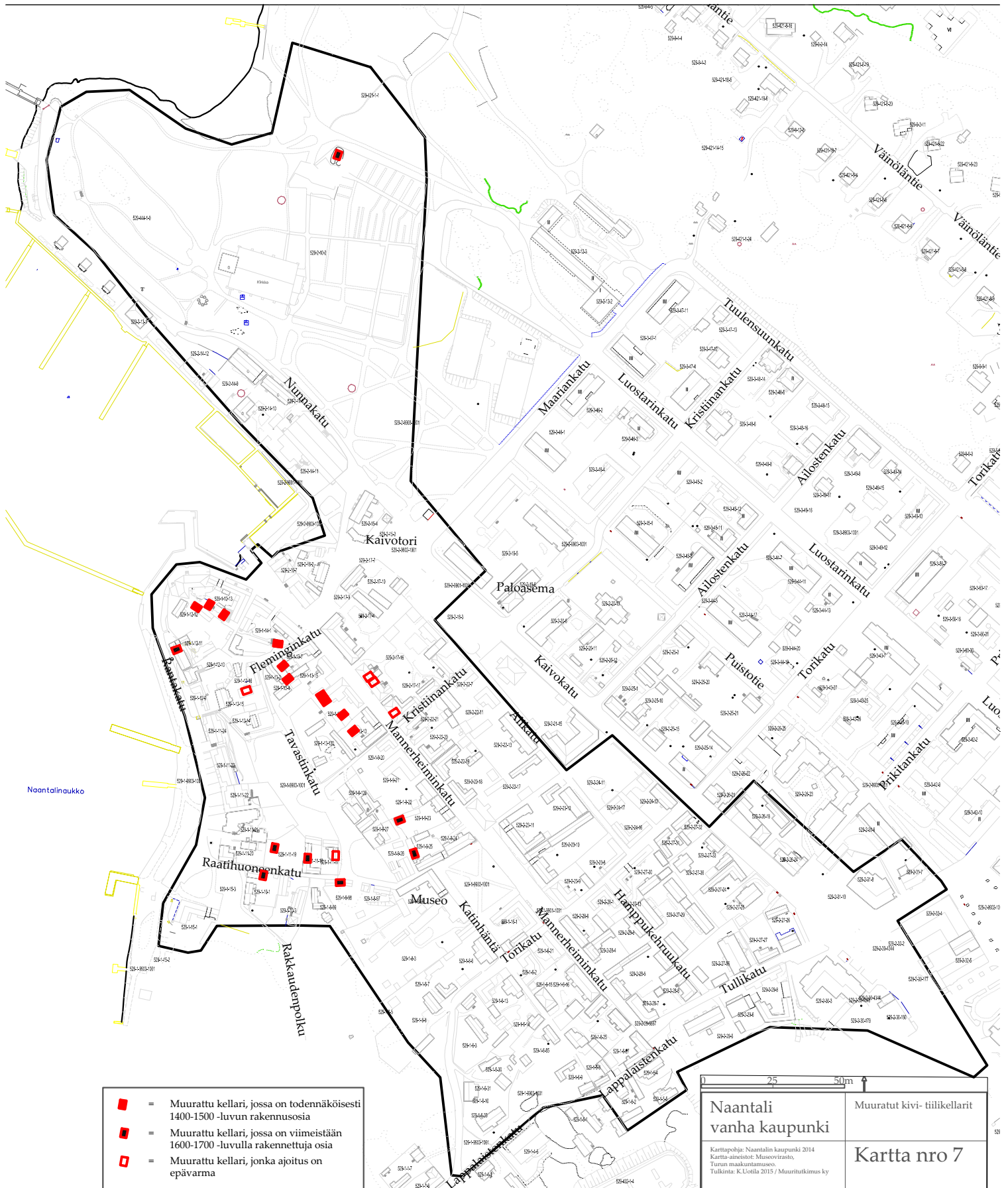
Hiekkasen arkistoaineiston perusteella tiedetään, että kirkon eteläpuolella tontilla 529-2-14-9 on yhä edelleen olemassa oleva kellari. Sitä ei ole tarkistettu tässä inventoinnissa. Tontilla 529-1-16-1 on ollut arkistoaineiston perusteella kaksi kellarialuetta mutta niitä ei enää ole. Tonttien 529-1-6-13, 529-1-6-21 ja 529-1-6-85 kellareista on arkistotietoja mutta ei inventointitietoja. Tontit kuuluvat 1700-luvulla asutettuun osaan kaupunkia ja mahdolliset kellarit ajoittuvat 1700-luvun lopulle tai 1800-luvulle.

Tontilla 529-1-11-19 olleen holvatun kivikellarin yläosa tuli esiin tontin uudisrakennustöiden yhteydessä 2012-2013. Kohte suojattiin vuonna 2013 niin, että uudisrakennus ei vaurioittanut kellarirakennusta ja aikaisemmin rikkoutuneen holvin kanta suojattiin maan alle.

Tontilla 529-2-29-8 on ollut holvaamaton 1800-luvulle ajoitettu kellari, joka on purettu osana tontin uudisrakennustöitä. Tontilla 529-1-11-23 arkistolähteistä tunnettu kellari on kaivettu pois uudisrakennuksen tieltä.

Tontilla 529-1-13-11 on sijainnut Naantalın vanha raatihuone. Asuinrakennuksen alla on säilyneenä kaksi holvattua kellarialuetta ja eteisosa, jotka ovat todennäköisesti vanhan raatihuoneen säilyneet alaosat. Rakennusryhmän alueella on tehty arkeologisia löytöjä korjaustöiden yhteydessä 1970–80-luvulla ja arkeologista valvontaa 2000-luvulla.

Pääosa Naantalın vanhoista kellareista on edelleen erilaisessa varastokäytössä tai juuresten ja elintarvikkeiden kylmäsäilytyspaikkoina. Joissakin kellareissa on tehty suurempia muutostöitä, joiden tuloksena kellareita on muutettu ilmeisesti ainakin sauna- ja edustustiloiksi. Vanhojen muurattujen rakenteiden muuttaminen nykyistä lämmitystasoa noudattavaksi on

useille kellareille ongelmallista. Kellareissa tehdyt muutostyöt perustuvat tässä inventoinnissa kohteista saatavaan suunnittelu- ja muuhun rakentamistietoon. On mahdollista, että osassa kellareita on tehty muutostöitä ilman, että niistä on siirtynyt tieto kaupungin suunnitteluun.

Muurattujen kellareiden ajoitus

Tässä inventoinnissa vanhan Naantalín kellarit on pyritty ajoittamaan vain karkeasti kahteen ryhmään. Vanhempana ennen 1600-lukua rakennettuna ryhmänä on pidetty kellareita, jotka ovat sijoittuneet tonttien takaosiin useasti rinnemaastoon. Ne ovat useissa tapauksissa nousseet osittain esiin ympäristöstään jo käyttöaikana ja ehkä muodostaneet tyypillisen kellariaitta-rakennuksen pihapiirin sisäosaan.

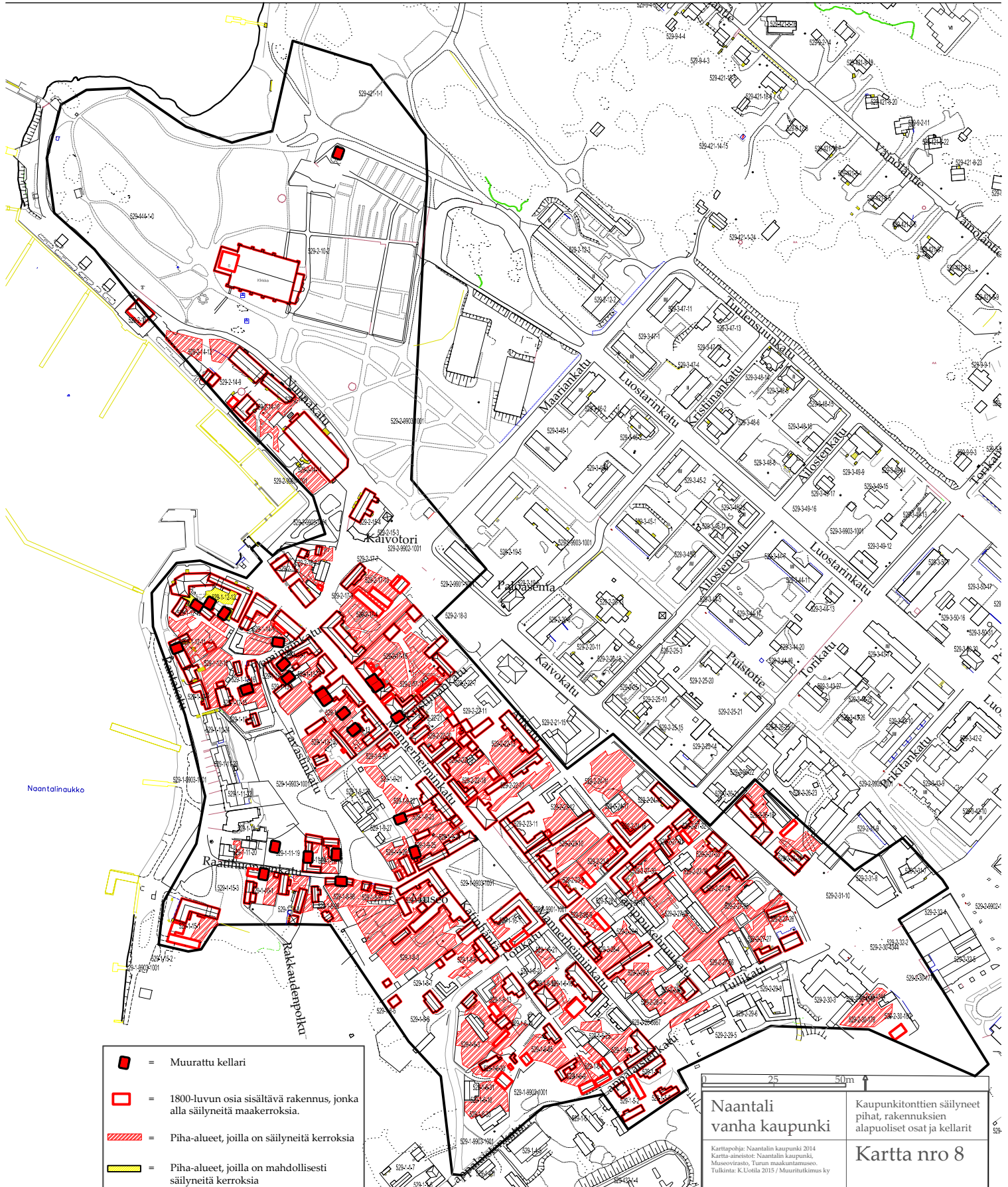
Useimmat näistä tynnyriholvatuista kellareista on rakennettu ainakin suurelta osin luonnonkivistä ja ne ovat pieniä yksihuoneisia rakennuksia. Kellareista useimmat ovat edelleen käyttötiloja, joiden seiniä ja holvia on valkaistu esimerkiksi kalkkirappauksella säännöllisesti. Varsinaiset rakenteet laastipinnan takana ovat vaikeasti havaittavissa.

Rakennusmateriaaleina kellareissa on kivimateriaalin lisäksi tiiliä. Näistä osa voi olla keskiaikaisesta luostarista purettuja ja sitä kautta ovat kellarikohteissa sekundaarikäytössä eivätkä itsessään ajoita kellaria kovin tarkkaan. Voidaan hyvin ajatella, että kirkon kupeessa olleessa luostarin raunioissa on ollut saatavilla melko pitkään keskiaikaisia tiiliä rakennusmateriaaleiksi. Toisaalta ilman suojaa maastossa olevat tiilet alkavat vaurioitua melko pian ja niiden uudelleenkäyttö muurauksessa voi olla vaikeaa, koska tiilet ovat rapautumisherkkiä.

Vanhimman vaiheen kellarit sijoittuvat Naantalín kaupungin keskiaikaiselle alueelle. Kellareiden voi ajatella edustavan varakkainta kaupunginosaa Lokaniemen ja Fleminginkadun alueella. Kellareita ei ole tunnetun aineiston perusteella varhaisvaiheessa rakennettu savikkomaalle esimerkiksi Mannerheiminkadun koilliselle puolelle. Hiekka- ja moreenimaa muurattujen rakennusten perustamispaikkana on tyypillinen keskiaikaisissa kaupunkikohdeissa. Merkittävän poikkeuksen muodostaa oikeastaan vain Turku, jossa suuri osa vanhimmista muuratuista rakennuksista on savimaalla hirsjarinoiden päällä. Tekniseltä kannalta arvioiden ei ole ollut mitään erityistä estettä rakentaa muurattua kellaria jo keskiajalla myös savimaa-alueille.

Toisen kellariryhmän muodostavat kaupungin uudemmissa osissa olevat holvatut kellarit. Toisen ryhmän kellareissa perusrakennusmateriaalina on edelleen luonnonkivi erityisesti seinäosissa. Tiilien käyttö on laajentunut aukkojen reunoista holvirakenteisiin ja tiilimateriaali on ainakin osassa kohteista muurausaikaan liittyviä. Kellarit sijoittuvat osassa tapauksia katulinjaan ja osa on pihalle ulottuneiden rakennusten alla. Osa kellareista on rakennettu asuinrakennusten alle keittiövarastoiksi 1600–1700-luvun tavan mukaisesti. Myös toisen vaiheen kellarit ovat usein käyttökellareita ja niissä on paksut laastikerrokset erityisesti holvin suojana jolloin rakenteiden havaitseminen on vaikeaa.

Yhtään kellarikohdetta ei ole Naantalissa tutkittu tarkemmin rakennusarkeologisesti dokumentoiden tai kaivausten yhteydessä. Niille ei siis ole sen enempää luonnontieteellistä ajoitusta kuin esineajoitustakaan. Dendrokronologista ajoitusta kellareille on vaikea saada, koska niissä ei ole puurakenteita (esimerkiksi arinat), mutta tiilien ja laastin ajoittaminen on periaatteessa mahdollista.

10. Kaupunkitonttien suojelun kooste

Karttaan nro 8 on yhdistetty kaupunkitonttien suojelukohteet. Näitä ovat pihojen säilyneet maakerrokset, viimeistään 1800-luvun lopulla rakennettujen asuin- ja piharakennuksen alapuoliset kerrokset ja kolmantena inventointialueelta tunnetut muuratut kellarit.

Vanhankaupungin alueella käytännössä lähes kaikilla tonteilla on maaperään liittyviä säilyneitä ja suojeltavia piirteitä. Vain Rantakadun varressa olevien uudisrakennuksien alueella ovat maakerrokset tuhoutuneet rakennustöissä. Maakerrosten säilyneisyyden kannalta alue voidaan jakaa maaperän perusteella karkeasti kahtia niin, että Mannerheiminkadun läntisellä mäkisellä puolella hiekkamoreeni on säilyttänyt maakerroksia todennäköisesti huonosti. Sen sijaan kadun itäisellä matalalla savialueella maakerrokset ja niiden löytömaterialiaali voivat olla hyvin säilyneet ja myös orgaanista materiaalia (esimerkiksi puu, nahka ja tekstiilit) on voinut säilyä aina keskiajalta saakka.

Myös säilyneiden maakerrosten paksuudessa on merkittäviä eroja sillä hiekkamoreenialueella havaitut kerrospaksuudet voivat olla vain 5–10 cm. Itäisellä savimaa-alueella on mahdollista, että kerrospaksuudet ovat 0,8–1 m luokkaa. Tämä tarkoittaa sitä, että savialueilla tapahtuva maankäyttö vaatii laajempia ja perusteellisempia arkeologisia tutkimuksia.

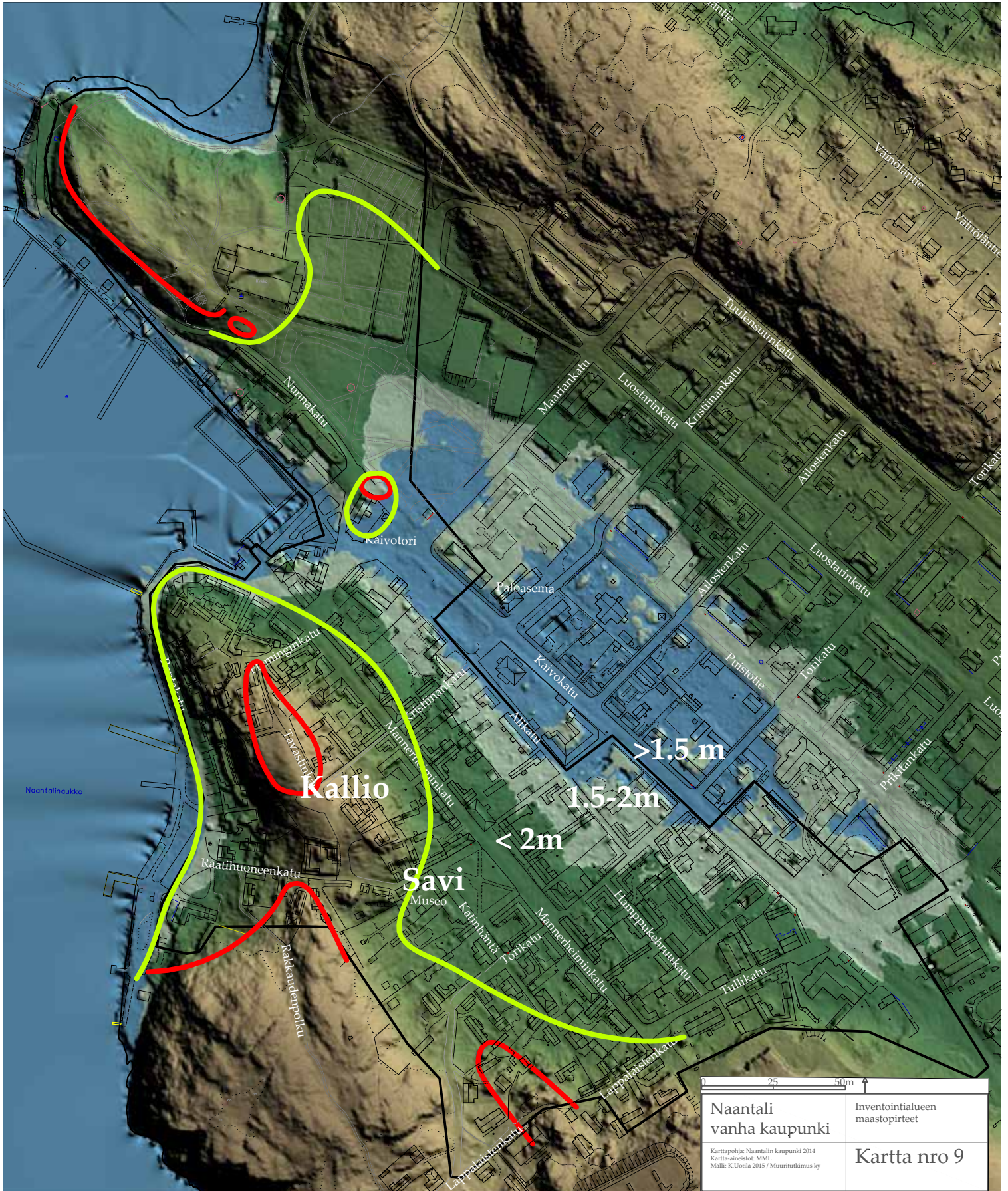
11. Naantalın vanhakaupungin maaston piirteet

Naantalın Vanhankaupungin maastossa on kolme toisistaan erottuvaa piirrettä. Lounaasta kaupunkiin ulottuva Kuparivuoren kallio on ollut kallioista kasvillisuudesta vapaata aluetta, jolle ei ole kertynyt myöskään arkeologisia kerroksia. Kallio on myös paikoin esillä kirkon edustalla ja luonaispuolella luostarin alueella. Inventoinnissa on karttaan nro 9 luonnosteltu esillä oleva kallioalue nykytilassa. Todennäköisesti vähäisemmän puuston vaiheessa esimerkiksi keskiajalla kallioita on ollut esillä runsaammin.

Kallioalueiden reunoilla on luontainen hiekkamoreenialue, jonka muoto vaihtelee kaupungin eri osissa. Pääosa 1600-lukua vanhemmasta kaupungista on tällä alueella. Savimaan ja hiekkamoreenin raja kulkee alueella noin + 3 mpy korkeudella. Savikko on muodostanut painanteen nykyisen kaupungin keskiosaan Kaivokadun alueelle ja osa tästä painanteesta oli vielä merenlahtena ja kuroutuvana kaislikkona keskiajalta 1700-luvun alkupuolelle. Ilmeisesti Nunnakadun ja Kaivotorin yhtymäkohdassa on ollut kallioalue, jota on reunustanut kapea hiekkamoreenialue. Se on toiminut luostarin ja kaupungin yhdistävän sillan tukipisteenä.

Nykyisen kirkon alueella savimaa on ulottunut hautausmaan alueelle ja sen länsi- ja pohjoispuolella on hiekkamoreenialuetta ja kalliopaljastumia. Keskiaikainen kirkko on rakennettu osittain kallion päälle (läntinen osa) ja osittain hiekkamoreenin päälle. Sama on tilanne todennäköisesti myös luostarin eri osien suhteen. Myös luostarin pohjoispuolella ollut talouspiha ja myöhempi Naantalın pappila on rakennettu hiekkamoreenimaalle.

Maannousu ja meren pinnan vaihtelut keskiajalta uudelle ajalle ovat kaupunkiarkeologisten kohteiden tutkimuksen kannalta hyvin tärkeitä kysymyksiä. Hiekkänen on omassa inventoinnissaan esitellyt kysymystä laajasti Naantalın osalta (Hiekkänen 1988) ja sen jälkeen on sekä Mannerheiminkadun että Uurnahautausmaan kaivauksissa saatu lisätietoa alueen topografiasta. Yleiskuvana voidaan pitää sitä, että keskiaikainen ja 1500-luvun asutus on toi-

minut +2–+3 mpy tasolta ylöspäin ja joitakin rakennusjäänteitä on havaittu tältä korkeustasolta. On todennäköistä että 1600-luvun ja erityisesti 1700-luvun kerroksia voidaan havaita n. 1,2–1,5 mpy korkeustasossa. Kaivokadun alueella matalalla korkeustasolla (alle + 1 mpy) voi olla rantakerrokseen kertyneinä aikaisempien vuosisatojen käyttöesineistöä. Vanhankaupungin suojelualueen rajausta noudattaa pääosin nykyistä 1.5 mpy korkeustasoa jolloin alkuperäinen maan pinta olisi arviona 0,3–0,5 m alempana.

Kartan nro 9 perusaineistona on ollut Maanmittauslaitoksen LAS-laserkeilausaineisto, johon on luonnosteltu nykyinen 1,5 mpy taso sinisellä merialueen tavoin. Alueella on arviolta keskimäärin n. 0,5 m täyttökerrokset, joten alue on ollut meren alla vielä 1700-luvulla ja tulvavesi on noussut sille vielä 1800-luvulla. Vaalean vihreällä on karttaan merkitty alue 1,5–2 m välillä, joka olisi ollut meren alla vielä 1600-luvulla ja tulvaveden vaikutuspiiriä vielä 1700-luvulla. Korkeusmallin kuva meren rannassa on selvästi yleisestä tutkimuskuvasta poikkeava ja siltä osin luontaiset ja historialliset maaston muodot selviävät vasta mahdollisten arkeologisten tutkimuksien jälkeen. On mahdollista, että alueella olevat savikerrokset ovat painuneet vuosisatojen kuluessa ja tämän vuoksi nykyinen korkeusmalli ei kerro oikeaa kuvaa varhaisemmista vaiheista.

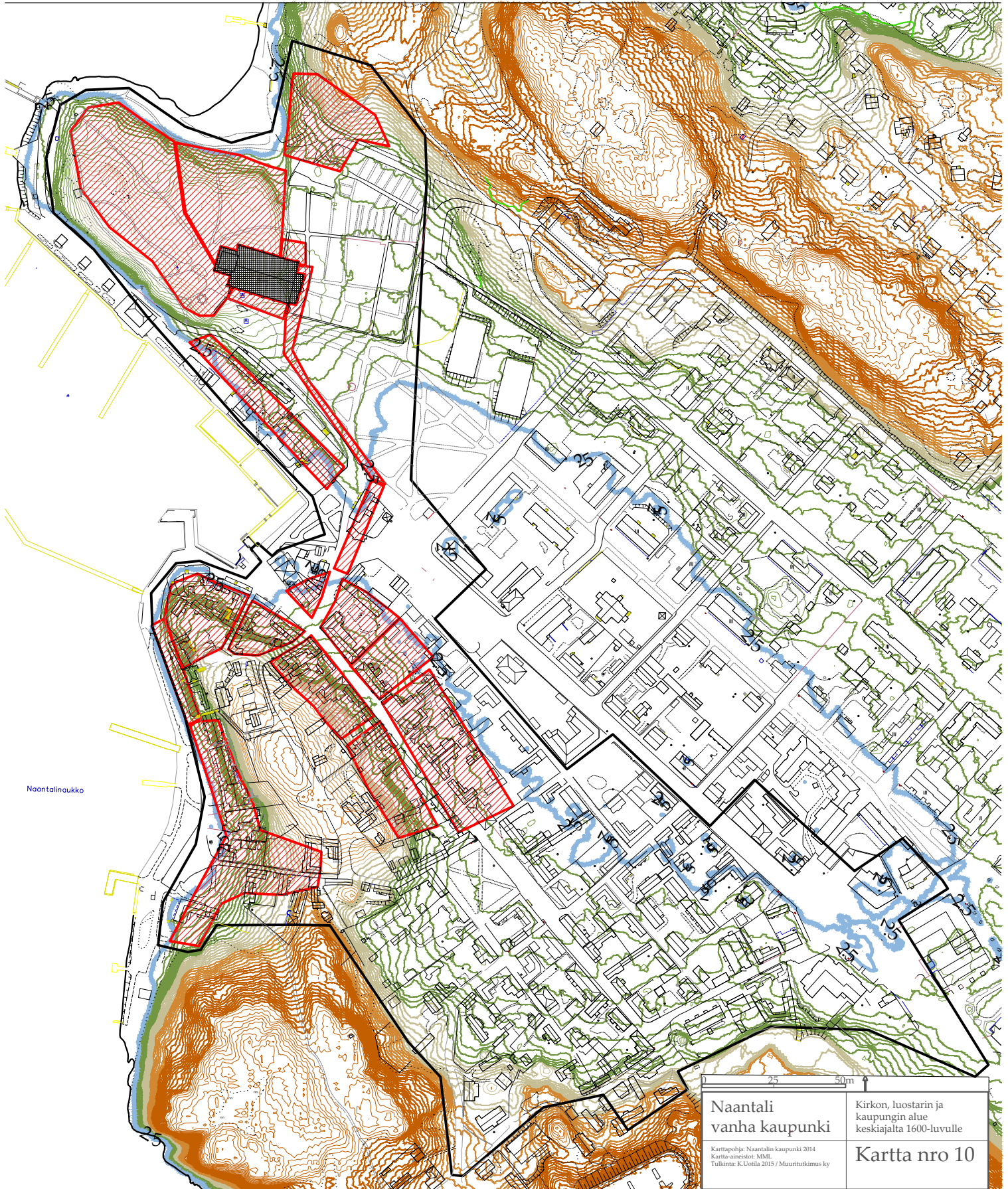
12. Naantalin vanhakaupungin muinaisjäännöksen riskiarvio

Kartan nro 9 perusteella voidaan myös tehdä havaintoja siitä, miten ennustettu meren pinnan nousu esimerkiksi +2 metrillä vaikuttaa Naantalin vanhankaupungin suojeltuihin kohteisiin. Nousevan veden pinnan alle olisivat jäämässä sellaiset alueet jotka ovat olleet pääosin vanhaa merenlahtea ja sen reuna-alueita kaupungin historiallisena aikana.

Tärkein merenpinnan alle jäävä alue olisi Kaivotorin ja Fleminginkadun yhtymäkohta, jossa mahdolliset vanhat siltarakenteet jäisivät merenpinnan alle. Lokaniemen alueella merenpinta + 2 m korkeudella ulottuisi rantarakennuksien alle jolloin sillä alueella käynnistyisi vanhojen maakerrosten ja rakenteiden vaihteellinen tuhoutuminen. Naantalin vanhat muuratut kellarit eivät ole ennustusten mukaisen nousevan veden vaikutusalueella. Kirkon ja luostarin raunioiden alueella + 2 m veden pinnan nousulla ei olisi muinaisjäännöksiä tuhoavaa vaikutusta. Tältä pohjalta voidaan arvioida, että vanhan Naantalin alueella ei ole perusteita merkittäviin pelastus-tutkimuskaivauksiin + 2 metrin nousevan merenpinnan vuoksi.

Toinen kaupungin muinaisjäännöksiä uhkaava tekijä on luostarin raunioiden sijainti nykyisen kirkkoa ympäröivän puiston alla. Nykyinen puisto ja sen suurikokoiset puut on pääosin istutettu tai itse kasvaneet alueelle 1800-luvun loppupuolelta lähtien. Osassa luostarialuetta vanhat rauniot on suojattu täyttömaalla ja paikoin savimaalla mutta paikoin luostarin tiiliset muurit ovat vain n. 5–10 cm:n paksuisen nurmikerroksen alla. Erityisesti kirkon pohjoispuolella puuston ja niiden juuriston kasvu voi olla raunioita rapauttava ja tuhoava tekijä. Puiden vaikutus voi kasvaa ajan kuluessa. Luostarin raunioista maan päälle ulottuu kaksi muurattua rauniota, joita molempia on korjattu vaihtelevin menetelmin ja joiden kuntoa voi pitää melko heikkona.

Kaupungin kivikellareissa on tehty erilaisia muutos- ja korjaustöitä ja kellareita on muutettu varastokäytöstä erilaisiksi edustustiloiksi. Kellareiden kasvanut lämmitystarve aiheuttavat kohteille kasvavaa rakenteellista haastetta ja esimerkiksi suolojen lisääntymistä ja vanhojen tiilien rapautumista.

Naantalinaukko

Kaupungin vielä säilyneiden kulttuurikerrosten ja mahdollisten rakenteiden kannalta suojelun painopiste siirtyy tämän raportin myötä selvästi kaupunkitonteille ja vanhimpien rakennusten alapuolisiin maakerroksiin. Inventoinnin perusteella kaupunkialueella on vain muutamia tontteja, joilla ei ole tulevaisuudessa arkeologisen tutkimuksen tarvetta.

Myös katualueilla on vielä tutkimattomia kohteita. Näistä suuri osa niistä on jo ehditty kaivaa pääosin tai kokonaan ennen inventointialueen laajenemista kattamaan koko vanhan Naantalin alue. Säilyneet katuosuudet keskittyvät tämän inventoinnin perusteella vanhimman keskiaikaisen ja 1500-luvun Naantalin alueelle. Katu- ja viemärisuunnittelussa arkeologinen valvonta (Museoviraston A. Suna toteuttamana) on ollut toimiva työväline 2000-luvulta lähtien.

13. Naantalin vanhakaupungin inventoinnin arkeologiset tulokset

Karttaan nro 10 on koottu tämän inventointiraportin tärkeimpiä pääpiirteitä. Analyysin perusteina ovat aikaisemmat kaupungin historian tutkimukset, varhaisempi inventointi ja 1990–2000-luvulla suoritettut arkeologiset tutkimukset.

Inventoinnin ajalliseksi rajaukseksi oli määritelty 1700-luvun lopun kaupunki. Sen 18,2 hehtaarin laajuus on merkitty karttaan mustalla yhtenäisellä viivalla ja tulkinta perustuu 1700-luvun lopun ja 1800-luvun alun kartta-aineistoihin ja niistä tehtyihin analyyseihin.

Kartalla on merkittynä sinisellä + 2 mpy korkeuskäyrä, jonka voi tulkita edustavan meren rannan tai vesijätön reunaa 1600–1700-luvulla ja muodostavan yhden kriteerin kiinteälle kaupunkiasutukselle vielä 1700-luvun lopulla.

Vanhakaupungin inventointialueeseen on analyysissä yhdistetty kirkko, sen ympärillä olevat luostarin rauniot ja ylimpänä pohjoisessa vanha pappilan paikka. Luostarin rauniot ja pappila ovat omia muinaisjäännösalueita, mutta ne on esitetty tämän inventoinnin osina, kuten aikaisemmassakin inventoinnissa.

Inventointialueelta voidaan erottaa kartta-aineistojen, historiallisten lähteiden ja arkeologisten tutkimusten perusteella vanhempi asutusvaihe, joka on karttaan merkitty punaisella rasterilla ja sitä kehystävällä punaisella viivalla. Tällä alueella on ainakin pääosin 1650-lukua vanhempi keskiaikainen ja 1500-luvun kaupunki. Pääosa tästä kaupungista kiertää kallioista ja hiekkamoreeniharjannetta ja alueen arkeologinen löytöaineisto on havaittu melko vähäiseksi. Koillinen osa tätä vanhinta kaupunkia sijaitsee savikolla (Mannerheiminkadun itäinen-koillinen puoli) ja tällä alueella arkeologisen tutkimuksen potentiaali on merkittävä vielä osittain kaivamattomilla katuosuuksilla ja hyvin merkittävä kaupunkitonteilla. Myös Mannerheiminkadun ja Fleminginkadun alueilla on jäljellä merkittäviä osia vanhinta Naantalia.

Kaupungin ja luostarikirkon yhdistävästä sillasta on erilaisia arkistolähteitä ja sen sijainti voidaan suurin piirtein päätellä maaston perusteella, mutta arkeologista tietoa kohteesta ei ole säilynyt. Luostarikirkon puolella on ollut ranta-aittoja ainakin jo 1700-luvulla, todennäköisesti jo aikaisemmin. Näistä osa on voinut säilyä nykyisen rantarakentamisen alla.

Vanha kulkureitti luostarikirkolle noudattelee nykyistä reittiä kirkon itäpäätyyn, jossa on ollut luostariaikana kaksi sisäänkäyntiä kirkkoon ja mahdollisesti aivan kirkon kupeessa

portti munkkiluostarin puolelle. Varsinaisen luostarin rakennusosia on säilyneenä kirkon länsi- ja pohjoispuolella. Raunioiden kunto on ollut 1990–2000-luvun havaintojen mukaan erittäin hyvä yli 1 m täyttökerrosten alapuolella, joten on todennäköistä, että merkittävät osat luostariraunioista ovat säilyneinä puiston maan pinnan alla. Kyseessä on yksi Suomen laajimpia vielä tutkimattomia keskiajan kohteita.

Kirkon pohjoispuolella on laajoissa kaivauksissa saatu esiin osia paikalla olleesta luostari-aikaisesta talouspihasta ja karjakartanosta, joka muuttui 1500–1600-luvulla Naantalin pappilaksi. Pappilan rakennusryhmästä on kaivauksissa saatu osia esiin, mutta todennäköisesti osa pappilan pihapiiriä ja rakennuskantaa on vielä jäljellä lounaaseen laskevassa rinteessä nykyisen uurnahautausmaan pohjoispuolella.

Naantalin luostari ja kaupunki perustettiin vuonna 1443 Ailoisten kylän alueelle. Kyseessä oli vauras aatelissuvun omistuksessa ollut talo, jolla oli edustuksellista arvoa. Tämän talon sijaintia ei tunneta suoraan historiallisista tai karttalähteistä, mutta voidaan päätellä, että talo olisi sijainnut joko nykyisen kirkon ja luostarin alueella tai sitten vanhimman Naantalin pappilan alueella kirkon pohjoispuoleisessa rinteessä.

1300-1400 -lukujen vaihteessa myöhempi kirkon ja luostarin alue on voinut olla vielä erillinen saari tai kuroutuva niemi ja kaksi myöhemmin lähekkäistä löytökohdetta ovat voineet olla tuolloin vielä erillään. Kysymystä Ailoisten talon sijainnista ei ole vielä pystytty varmuudella ratkaisemaan, mutta vuosien 2005–2015 aikana on ainakin saatu varmuus että sekä kirkon-luostarin alueella että matalalla ranta-alueella on ollut aktiivista toimintaa jo 1300-luvun aikatasossa. Vuoden 2005 arkeologisissa kaivauksissa saatiin esiin muutamia jo 1300-luvulle ajoittuvia keramiikkalöytöjä (Gaimster & Lehtonen 2005) ja lisäksi on saatu makrofossiilihavaintoja vuosina 1996 ja 2011 kirkkorakenteita vanhemmasta maankäytöstä. (Alanko & Uotila 2015, Lempiäinen 2012, Vuorela 1988)

14. Tutkimusaineistot

Tutkimus- ja suunnitteluraportit:

- Lempiäinen, T. 1986. Naantali Iso-Lääkäri, tontti 1-9-21. Turun yliopisto, Biologian laitos. Käsikirjoitus.
- Lempiäinen, T. 2012. Naantalin kirkko. Makrofossiilitutkimus. 9.3.2012.
- Majuri, P. 1997. Naantalin vanhankaupungin kasvillisuus, Tutkimusraportti. Naantalin kaupunki. Naantalin kaupunki. Naantalin Vanhakaupunki. Asemakaavan muutoksen selostus. 8.3.1978.
- Oinonen, M. Tutkimusraportti 2013-7-3. Naantalin kirkon näytteet 2013. Hela 3247, 3258-3260. tilaaja dos. Kari Uotila. Muuritutkimus ky,
- Oinonen, M. Tutkimusraportti 2013-11-5. Naantalin kirkon näytteet. Hela 3338-3340. tilaaja FM Teija Alanko. Luomus.
- Sjölund, J. 1986. Iso-Lääkärin tontin arkeologiset kaivaukset. Museoviraston arkisto.
- Suna, A. 1990-2010. Arkeologiset valvonnat ja dokumentointitutkimukset 1990-2010. Naantalin vanhakaupunki. Museoviraston arkisto.
- Suominen, J. 1982. Suomen luonnonvarainen humala (*Humulus lupulus*). Alkon keskuslaboratorio, Seloste 8174, Helsinki.
- Uotila, K. 1996-1999. Naantalin kirkon rakennushistorialliset tutkimukset v. 1996-99. Muuritutkimus ky. Museovirasto/ Rakennushistorian osasto.
- Uotila, K. 2000. Naantali, Mannerheiminkatu 12-14 vesi- ja viemärikaivannon arkeologinen valvonta 23.10.- 17.11.2000. Muuritutkimus ky. Kaivausraportti. Museovirasto. 2000
- Uotila, K. ja Lehtonen, H. 2002. Naantali. Mannerheiminkatu 13-17 vesi- ja viemärikaivannon arkeologinen valvonta ja tutkimus & Kristiinankatu (Tavastinkadun ja Mannerheiminkadun välinen alue) vesi- ja viemärikaivannon arkeologinen valvonta. Kaivausraportti. Museovirasto. 2002.
- Uotila et al 2005. Mannerheiminkadun putkityövalvonta. Muuritutkimus. Museoviraston arkisto.
- Uotila, K. et al. 2008. Naantali, kirkon pohjoispuoli. Uurnahautausmaan laajennusosan kaivaukset v. 2005-2007. Muuritutkimus ky. Museoviraston arkisto.
- Uotila, K. 2010. Naantalin Mannerheiminkadun, Fleminginkadun ja Rantakadun pohjoisosan katusuunnitelmaan liittyvä arkeologinen taustaselvitys v. 2010. Naantalin kaupungin arkisto.
- Uotila, K. 2012. Naantali. Kirkkopuiston Petanque-kenttä. arkeologinen valvonta. 15.-17.5.2012: Muuritutkimus ky. Museoviraston arkisto.
- Uotila, K. 2012. Naantali. Raatihuoneenkatu 4 / Frandsila. Arkeologinen valvonta 2.6-17.7.2012. Muuritutkimus ky. Museoviraston arkisto.
- Uotila, K. 2013. Naantali. Raatihuoneenkatu 4 / Frandsila. Kellarirakenteen suojauksen arkeologinen valvonta 1.11.-5.12.2013. Muuritutkimus ky. Museoviraston arkisto.
- Uotila, K. 2013. Naantalin kirkon korjaus v. 2011-2013. Arkeologinen valvonta ja dokumentointi elokuu 2011-tammikuu 2013. Muuritutkimus ky. Museoviraston arkisto.
- Vuorela, I. 1998. Siitepölyanalyysi Naantalin kirkon pohjamaasta. Geologian tutkimuskeskus. Tutkimus ja kehitys, Raportti P34.4.120. Espoo.
- Zetterberg, P. 1999. Naantalin keskiaikaisen kirkon puurakenteiden iänmäärittystutkimus, dendrokronologiset näytteet FIT5601-FIT5607. Ajoitusseoste 137:1-9.
- Zetterberg, P. 2006. Naantalin Nunnalahden vedenalaisten paalujen iänmäärittäminen. dendrokronologiset näytteet F4T2401-F4T2403. Ajoitusseoste 287:1-4.

Zetterberg, P. 2014. Naantalin kirkon ullakon puurakenteiden (FIT56) dendrokronologinen ajoitus-tutkimus. Dendrokronologiset näytteet FIT5608-FIT5611.

Opinnäytetyöt:

Alanko, T. 1998. Arkeobotaaninen tutkimus Naantalin keskiaikaiselta luostarikirkolta. Biologian laitoksen Pro gradu, Turun yliopisto.

Lehtonen, Hannele: Stratigrafia ja formaatioprosessit kaupunkiarkeologiassa. Esimerkkinä Naantalin Mannerheiminkatu. Maaliskuu 2005. 76 s., 56 liites.

Masonen, J. 1985. Naantalin luostarin yrttikirja. Tampereen yliopisto, Historiatieteen laitos. Käsikirjoitus/Pro gradu.

Peura, A. 2007. Naantalin luostarikirkon keskiaikaisen munkkikuoren kolme ristikaiverrusta. Taidehistorian Pro gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Uotila, K. 1988. Lounais-Suomen holvattujen kellareiden rakennusarkeologiset ajoittamismenetelmät. Turun yliopisto. Arkeologian oppiaineen tutkielma.

Väisänen, Tuija: Keskiajan naisia etsimässä. Gendernäkökulma Naantalin birgittalaisluostarin arkeologiseen tutkimukseen. Toukokuu 2013. 145 s., 7 liites.

Kirjallisuus

Ahl-Waris, E. 2010. Historiebruk kring Nådendal och den kommemorativa anatomin av klostrets minnesplats. Skrift utgiven av Societas Sanctae Birgittae. Vadstena.

Alanko, T. & Uotila, K. (accepted/2015) "Gardening and consumption of plants in Naantali convent (SW Finland) before and after the Reformation." The Journal of Nordic Archaeological Science JONAS.

Ehrström, M. Valtakunnallisesti merkittävä Naantalin Vanhakaupunki. Naantalin vanhankaupungin rakennuskanta. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 10. Paula Saarento et. al. Saarijärvi.

Elmgren, S. G. 1863. Nådendals kloster-ruiner. Helsingfors.

Gyllenberg, P. 2006a. Katsaus Naantalin vanhankaupungin rakennushistoriaan. Naantalin vanhankaupungin rakennuskanta. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 10. Paula Saarento et. al. Saarijärvi.
Gyllenberg, P. 2006b. Naantalin vanhankaupungin rakennuskanta - kartat ja kohdekuvaukset. Naantalin vanhankaupungin rakennuskanta. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 10. Paula Saarento. Saarijärvi.

Gaimster, D. & Lehtonen, H. 2005. Neljä kivisavikeramiikka-astian palaa ajalta ennen Naantalin kaupunkia. Mustaa valkoisella. Turun yliopisto. Arkeologia.

Haggren, G. 2011. Kaalinkantalaseista kivennäisvesipulloihin. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Käkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Hausen, R. 1922. Nådendals kyrka och klosterruiner. Amos Andersons förlag: Helsingfors.

Harjula, J. 2011. Kirjoihin ja kirjoittamiseen liittyviä esineitä luostarista. Uotila, K. (red.) 2011a.

Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Hiekkanen, M. 1988. Naantali. Keskiajan kaupungit 4. Helsinki.

Hiekkanen, M. 1994. The stone churches of the medieval diocese of Turku: a systematic classification and chronology. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakausikirja 101. Helsinki.

Hiekkanen, M. 2003. Suomen kivikirkot keskiajalla. Keuruu.

Hiekkanen, M. 2006. Suomen keskiajan kivikirkkojen palotuoja keskiajalta nykyaikaan. Suomen kirkkohistoriallisen seuran vuosikirja 96. Helsinki.

Hiekkanen, M. 2007. Suomen keskiajan kivikirkot. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran toimituksia 1117. Helsinki.

Innamaa, K. 1965. Naantalin historia 3. osa. Suomen sodasta itsenäisyyden aikaan. Naantalin maa-seurakunta luostariajalta itsenäisyyden aikaan. Kaupunki ja maalaiskunta itsenäisyyden ajalla. Turku.

Jäntere, K. 1959. Naantalin historia 2. osa. Kaupunki ja seurakunta luostariajan lopusta Suomen sotaan. Turku.

Kartano, E. 1947. Ur Nådendals kyrkas byggnadshistoria. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakausikirja XLVII:2. Helsingfors.

Kivistö, M. 2003. Vanhan Naantalin rahat. Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C. (toim.). Vallis Gratiae 1443-1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa, 74-77. Turku.

Kivistö, T. 2011. ”Muinaismuistotoimikunnan agentti Augusta Granberg”, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura, 47-49.

Klockars, B. 1979. I Nådens dal. Klosterfolk och andra c. 1440-1550. Stockholm.

Kostet, J. 1995. Cartographia urbium Finnicae. Suomen kaupunkien kaupunkikartografia 1600-luvulla ja 1700-luvun alussa. Monumenta Cartographica Septentrionalia 1. Rovaniemi.

Lahtinen, A. 2004. Gender and Continuity: Women, Men and Landed Property in Medieval Finland. Lahtinen, A. & Vainio-Korhonen, K. (toim.), History and Change. Helsinki.

Lamberg, M. 2002. Isänä ja esimiehenä - pappismunkin sukupuolisidonnainen auktoriteetti birgittalaisyhteisössä. Einonen, P. & Karonen, P. (toim.), Arjen valta. Suomalaisen yhteiskunnan patriarkaalisesta järjestyksestä myöhäiskeskiajalta teollistumisen kynnykselle (v. 1450-1860). Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. Historiallinen Arkisto 116, 36-72. Helsinki.

Lamberg, M. 2007. Jöns Budde. Birgittalaisveli ja hänen teoksensa. Suomalaisen kirjallisuuden seuran toimituksia 1115. Helsinki.

Lamberg, M. 2011. Munkkina ja nunnana luostarissa ja luostarinmuurien ulkopuolella. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Lehtonen, H. Kulttuurikerros arkeologisenä lähteenä - säilyykö menneisyys maassa. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Lempiäinen, T. 2001. Kaivaukset Naantalin vanhassa kaupungissa - ja vielä keskellä Mannerheiminkatua: Makrofossiilit. SKAS 2/2001, 6-7.

Lempiäinen, T. 2003. ”Kasveja luostarin yrttitarhassa”, Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C. (red.) 2003: Vallis Gratiae 1443-1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa – Arkeologiska undersökningar i Nådendal. Kåkenhus -kirjat nro 1. Turku, 22-33.

- Lempiäinen, T. 2007a. Mikael Agricolan rukouskirjan terveyttä tuovat kasvit, niiden esiintyminen ja käyttö 1500-luvulla. Häkkinen, K., Lempiäinen, T. (toim.), Agricolan yrtit, 55-117. Turku.
- Lempiäinen, T. 2007b. Agricolan yrtit – vanhin suomenkielinen dokumentti mauste- ja lääkekasveista. Häkkinen, K., Vaittinen, T. (toim.), Agricolan aika, 48-83. Helsinki.
- Lempiäinen, T. 2011. ”Naantalin luostarin yrttitarhaa etsimässä”, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nädendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura, 137–150.
- Lilius, H. 1969. Birgittinerkyrkan i Nädendal. Suomen muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 69. Helsinki.
- Lilius, H. 1969. Birgittinerkyrkan i Nädendal. Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja 69. Helsingfors.
- Lilius, H., Nikula, S. & Riska, T. 1972. Suomen kirkot – Finlands kyrkor 6: Turun arkkihiippakunta. VI osa: Naantalin rovastikunta. Helsinki.
- Lilius, H. 2000. ”Reinhold Hausen antikvaarisena tutkijana”, Orrman, E. (red.), Reinhold Hausen (1850–1942). Kansallisen arkiston rakentaja. Art House & Kansallisarkisto: Helsinki, 51–69.
- Lilius, H. 2003. ”Naantalin Pyhän Birgitan kirkko ja luostari”, Setälä, P. & Ahl, E. (red.), Pyhä Birgitta – Euroopan suojeluspyhimys. Otava: Helsinki, 68–81.
- Mannermaa, K. 2011. Paisteja ja pihan vartijoita – linnut Naantalin luostarissa. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nädendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.
- Mentu, S. 2011. Naantalin luostari uudelleen näkyviin. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nädendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.
- Niukkanen, M. 2004. Kaupungit muinaisjäänöksinä kaupunkiarkeologia Suomessa. Städerna som fornlämningar stadsarkeologi i Finland. Museovirasto.
- Oja, A. 1944. Naantalin asemakaava 1640-luvulla. Historiallinen Aikakauskirja.
- Rinne, J. 1943. Naantalin kirkon luostariaikainen sisustus. Muistojulkaisu Naantalin 500 vuotisjuhlaan elokuun 23 päivänä 1943. Helsinki.
- Salmesvuori, P. 2002. Birgitan Rooman vuodet; Birgittalaisluostarit; Naantalin luostari. Lehtonen, M.S. ja Joutsivuo, T. (toim.), Suomen kulttuurihistoria 1, Taivas ja maa. Keuruu.
- Salmi, J. 2011. Naantalin maisemahistoria. Naantalin kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta Ailoistenniementä Ladvoon. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 15. Paula Saarento. Kaarina 2011.
- Salonen, K. 2001. The Penitentiary as a Well of Grace in the Late Middle Ages. The Example of the Province of Uppsala 1448-1527. Suomalaisen tiedeakatemian toimituksia 313. Saarijärvi.
- Salonen, K. 2003. Armon laaksosta Armon lähteille. Setälä, P. & Ahl, E. (toim.), Pyhä Birgitta – Euroopan suojeluspyhimys. Helsinki.
- Salonen, K. 2011. Luostarin ja Maskun alueen yhteinen historia 1400-luvulla. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nädendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.
- Setälä, P. 2003. Pyhä Birgitta ja Suomi. Setälä, P. & Ahl, E. (toim.), Pyhä Birgitta - Euroopan suojeluspyhimys. Keuruu.
- Setälä, P. & Ahl, E. (toim.) 2003. Pyhä Birgitta - Euroopan suojeluspyhimys. Keuruu.
- Sjölund, J. 1988. Naantalin Iso-Lääkärin kaupunkikaivaus - eräitä havaintoja ja menetelmiä Baskerilinjan. Unto Salo 60 vuotta. Vammala.

Sjöberg, J. Kirkon hautausmaa. Naantalin kirkkomaa. Historiaa ja tarinaa. Leena Mattila. Vallis Gratiae - yhdistys. Saarijärvi.

Suvanto, S. 1976. Naantalin historia 1. Turku.

Taavitsainen, J-P. & Uotila, K. 2009. Recent urban archaeological work in Finland with particular reference to the towns of Turku/Åbo and Naantali/Nådendal in Finland Proper. The Hansa town Riga as mediator between East and West. Andris Caune and Ieva Ose. Riga 2009.

Termonen, M. 2011. Korttelit ja kylät. Naantalin kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta Ailoistenniemieltä Ladvoon. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 15. Paula Saarento. Kaarina.

Tourunen, A. 2003. Naantalin eläimet. Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C.(toim.), Vallis Gratiae 1443–1648 –Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa, 55-63. Turku

Tourunen, A. 2011. Nunnien ruokalautaselta – Naantalin luostarin eläinluuaineisto. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Tulkki, C. 2001. Katukiveyksestä paritupaan ja Lasipikareita ja saviastioita. Uotila, K., Tulkki, C. & Lempiäinen, T. Kaivaukset Naantalin vanhassa kaupungissa – ja vielä keskellä Mannerheiminkatua. SKAS 2/2001.

Tulkki, C. 2003a. Jokapäiväistä savitavaraa ja koreita lasipikareita. Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C.(toim.), Vallis Gratiae 1443–1648 –Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa, 55-63. Turku

Tulkki, C. 2003b. Käsiyötä, pukeutumista ja koristautumista. Uotila, K. Lehtonen, H. & Tulkki, C.(toim.),Vallis Gratiae 1443–1648 –Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa, 67-71. Turku.

Uotila, K. 1989. Kellaritutkimus - yksi sirututkimus ja sen mahdollisuudet. Työ tekijäänsä kiittää THARK 44. Tammisaari.

Uotila, K. 1996. Naantalin kirkon tutkimukset. SKAS 3/1996.

Uotila, K. 2003a. Naantalin birgittalaisluostari 1443–1544, Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C. (red.) 2003: Vallis Gratiae 1443–1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa – Arkeologiska undersökningar i Nådendal. Kåkenhus -kirjat nro 1. Turku, 11–21.

Uotila, K. 2003b. Naantalin kaupungin vaihteita vuosina 1443-1648. Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C. (red.) 2003: Vallis Gratiae 1443–1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa – Arkeologiska undersökningar i Nådendal. Kåkenhus -kirjat nro 1.

Uotila, K. 2006. Naantalin keskiaika arkeologin näkökulmasta. Naantalin vanhankaupungin rakennuskanta. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 10. Paula Saarento et. al. Saarijärvi 2006.

Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Uotila, K. 2011b. Naantalin historia ja sen tutkijat, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura, 17–28.

Uotila, K. 2011c., Hautausmaan kaivaukset 2005-2007, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura, 183–192.

Uotila, K. 2011d. Naantalin kirkko - luostariyhteisön keskipiste. Naantalin kulttuurimaisema ja vanha rakennuskanta Ailoistenniemieltä Ladvoon. Varsinais-Suomen rakennuskulttuuri 15. Paula Saarento. Kaarina 2011.

Uotila, K. 2012. Naantalin kirkko. Naantalin kirkkomaa. Historiaa ja tarinaa. Leena Mattila. Vallis Gratiae - yhdistys. Saarijärvi 2012.

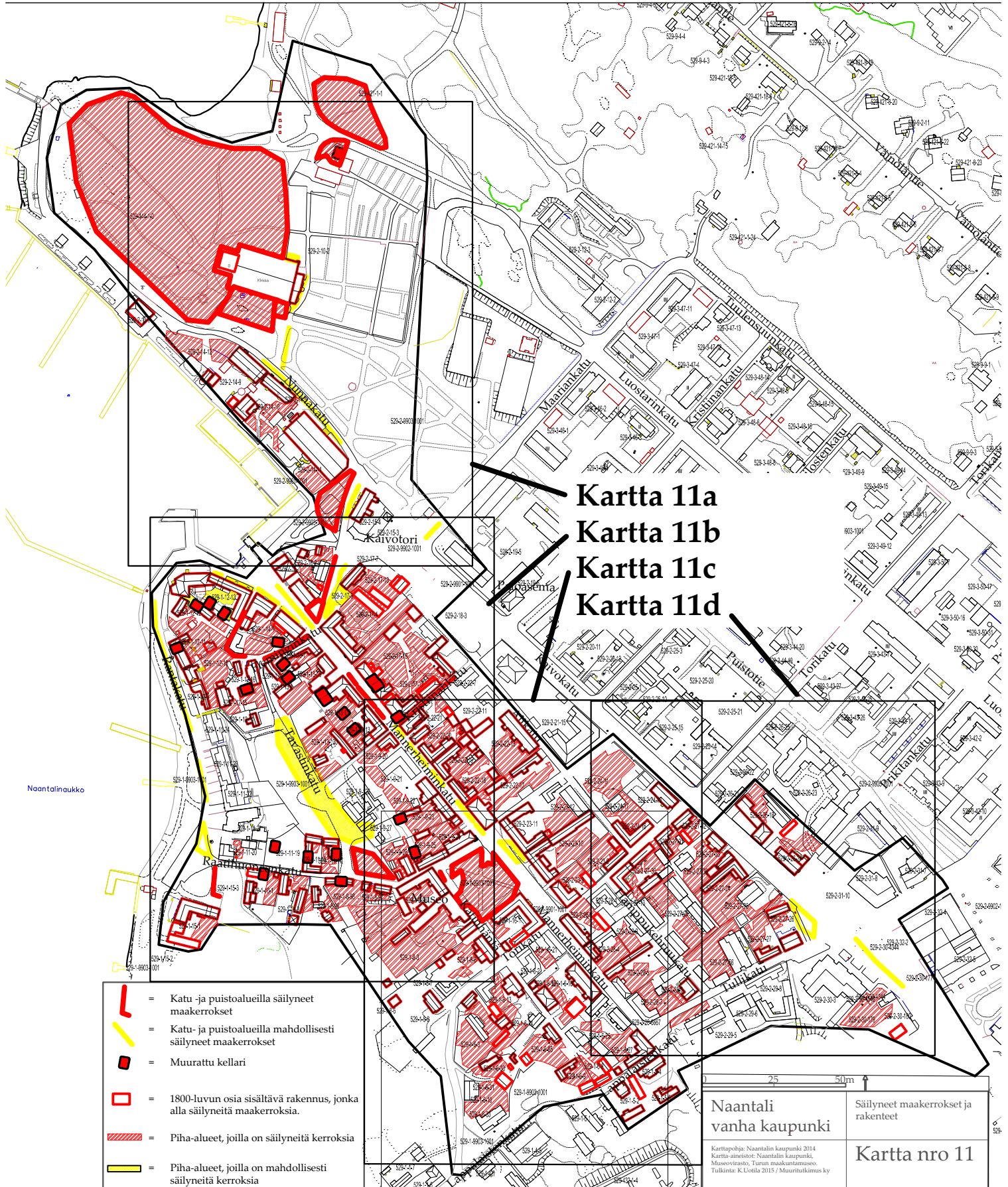
Uotila, K., Helama S., Holopainen, J., Hilasvuori. E. & Oinonen, M. 2011. Naantalin luostarin rakentaminen 1400-luvun kuluessa, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus-kirjat nro 3. Eura, 297–304.

Uotila, K., Lehtonen, H. & Tulkki, C. (red.) 2003: Vallis Gratiae 1443–1648 – Arkeologisia tutkimuksia Naantalissa – Arkeologiska undersökningar i Nådendal. Kåkenhus -kirjat nro 1. Turku.

Valkeapää, L. Taidehistoriallinen tutkimusretkikunta vierailulla Naantalissa 1871. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Vilkuna, A-M. 2011. Armon laakson suurtalous. Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura.

Väisänen, T. & Uotila, K. 2011. ”Tutkimusalueet ja löydöt”, Uotila, K. (red.) 2011a. Naantalin luostarin rannassa. Stranden vid Nådendals kloster. Kåkenhus -kirjat nro 3. Eura, 213–226.

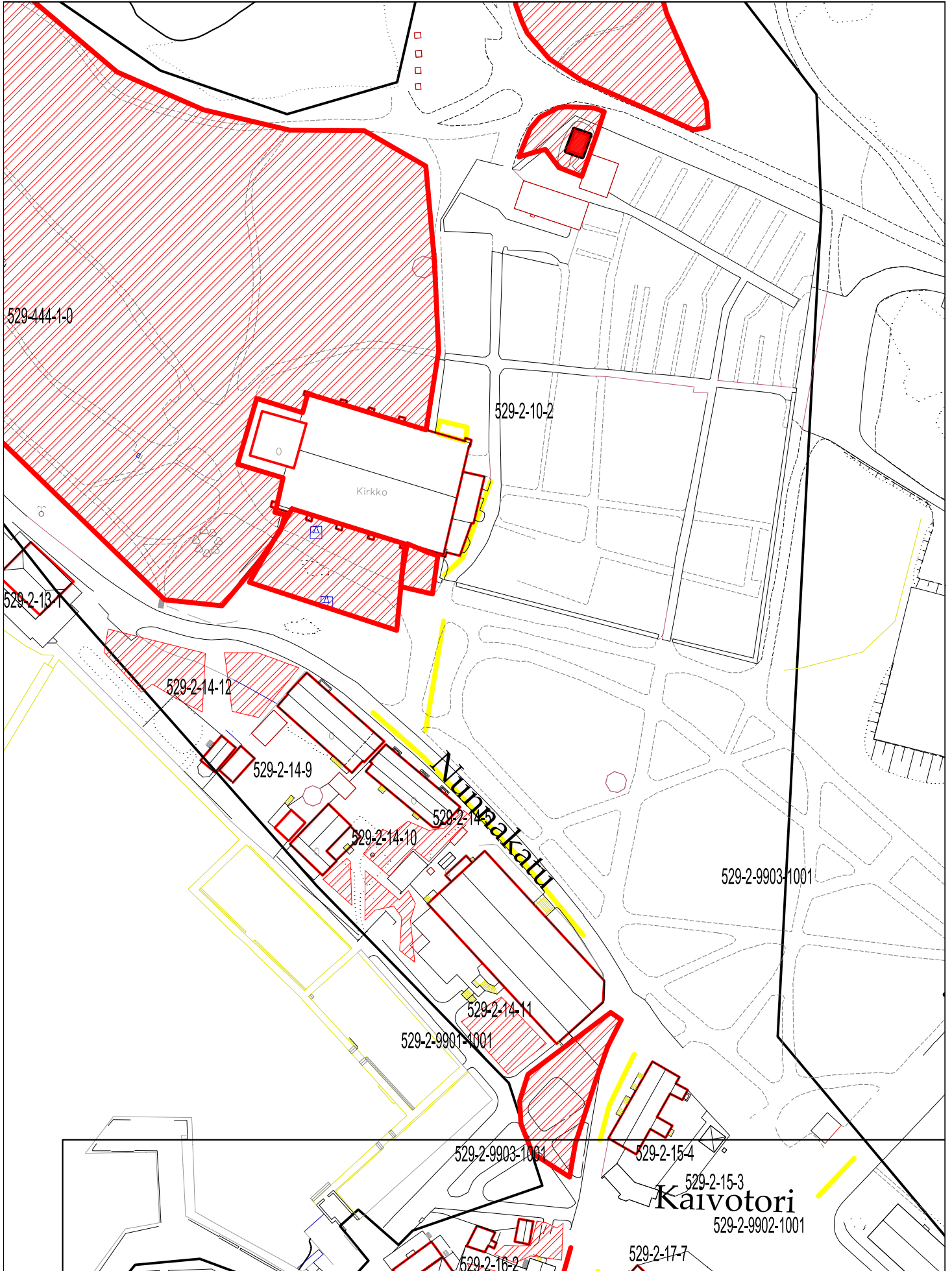
Liite 1.

Kaupunkitonttien säilyneet kiinteät muinaisjäännökset. Tonttikohtainen luettelo

Raportin liitteksi on koottu kaupunkitonttien arkeologinen tarkastelu. Tarkastelu etenee kortteleittain kirkon eteläpuolelta kaupungin puolelle kattaen koko vanhankaupungin alueen. Kaupunkialue on jaettu koosteessa neljään limittäin sijoitettuun liitekarttaan 11a-d. Kartoille on tuotu tonttien kellaritiedot, rakennusten alapuoliset suojelutiedot ja piha-alueiden suojelutiedot. Aineistot perustuvat raportissa koottuun aineistoon, jonka pohjana ovat erilaiset suunnitteluaineistot ja tutkimusaineistot. Tiedot tonttien ja rakennusten alapuolisten osien säilyneisyydestä perustuvat saatavilla olleeseen suunnittelu- ja suojelutietoon. Aineistossa voi olla yksittäisten kohteiden osalta tapahtunut esimerkiksi viime vuosina muutoksia, joita ei ole vielä siirretty käytössä olleeseen suunnittelumateriaaliin. Tämän vuoksi jokainen kohde voi vaatia täydennyksiä paikan päällä.

Liitekarttoihin on lisäksi tuotu esiin katu- ja puistoalueilla olevat säilyneet ja todennäköisesti säilyneet kohteet. Tarkemmin nämä kohteet on käsitelty kartassa nro 3 ja siihen liittyvässä raportin luvussa.

Aineiston pohjamateriaalina on Naantalin kaupungin mittaustoimen kartan tonttinumerot. Näiden tonttien osalta numeroita on verrattu Naantalin vanhankaupungin rakennuskannan inventointiin. Osassa tonttien numeroita on eroja ja tässä raportissa on tonttien nimet ja osoitetiedot lisätty vain niihin kohteisiin, joissa ei ole ollut ristiriitaisia tietoja. Ristiriitaisissa kohteissa tonteilla on vain kaupungin mittaustoimen vuoden 2014 kartassa olevat tonttinumerot.

Liitekartta 11a

Liitekartta 11a:

529-2-13-1. Merisali. Nunnakatu.

Tontilla olevan rakennuksen alla on mahdollisesti säilyneitä 1700-luvun ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-14-12. Santala. Nunnakatu 1.

Tontilla on mahdollista keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja osia sen piha-alueesta on säilynyt.

Tontilla olevan rakennuksen alla on mahdollisesti säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-14-9. Kalanders. Nunnakatu 3.

Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja siellä olevien rakennuksien alla voi olla säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari, mutta siitä ei ole rakennusinventointitietoja.

529-2-14-10. Laurila. Nunnakatu 5.

Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja osia sen piha-alueesta on säilynyt.

Rakennuksien alla on mahdollisesti säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-14-5.

Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja siellä olevan rakennuksen alla voi olla säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-14-11. Kaivuhuone. Nunnakatu 7.

Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja siellä olevan rakennuksen alla voi olla säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-9901-1001.

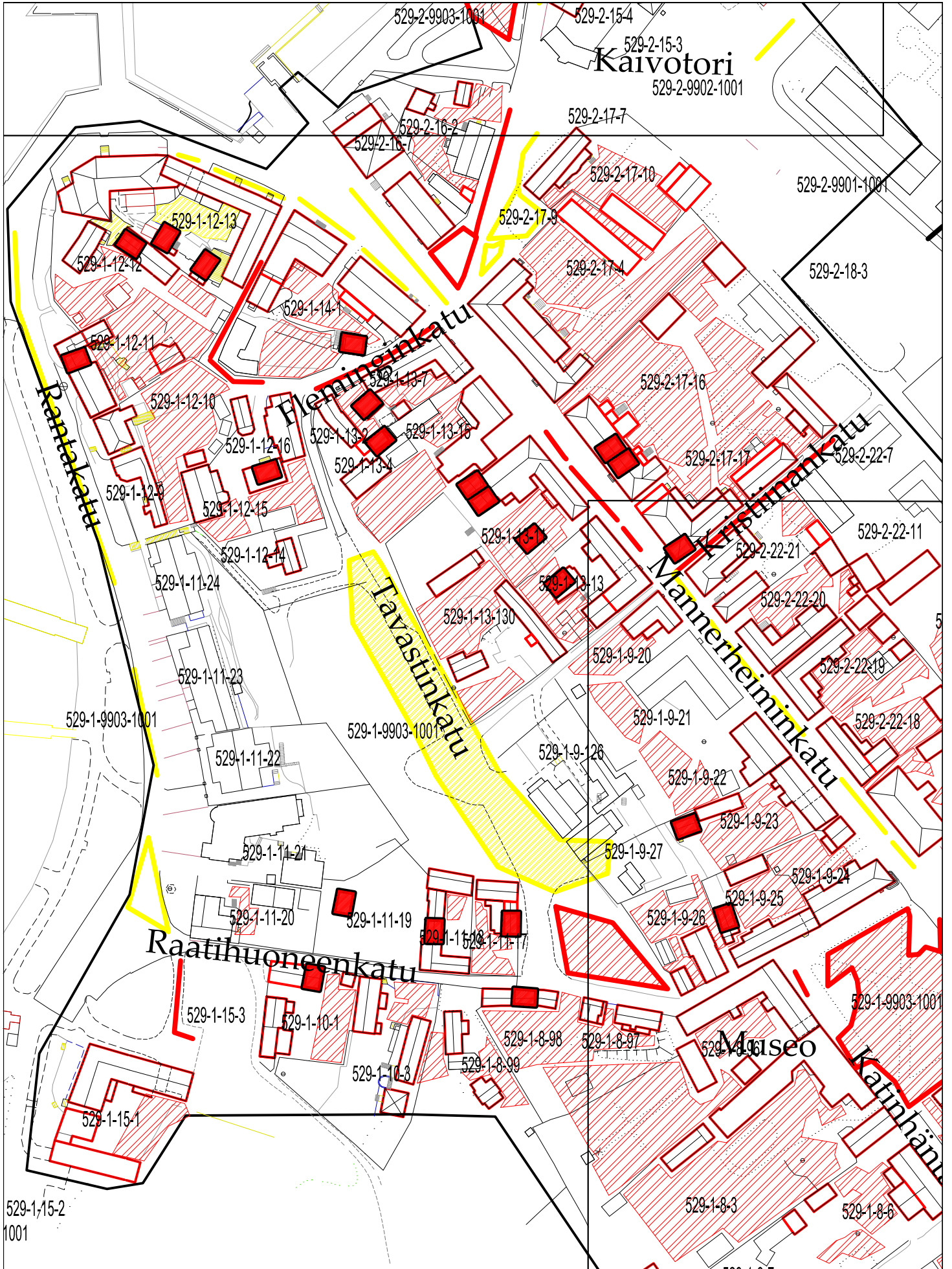
Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja osia sen piha-alueesta on voinut säilynyt.

529-2-9903-1001.

Tontilla on mahdollisesti keskiajan ja myöhemmän kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja kaupungin ja kirkon yhdistävän kulkureitin rakenteita. Osia siitä voi olla säilyneenä.

529-2-15-4. Tuulensuoja. Kaivotori 2.

Tontilla olevan rakennuksen alla on mahdollisesti keskiajalta lähtien paikalla olleen kirkon ja kaupunkialueen yhdistävän sillan/laiturin rakenteita.

Liitekarta 11b

Liitekartta 11b:

529-2-16-2. Sillanpää. Fleminginkatu 6.

Tontilla on mahdollisesti keskiajalta lähtien kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Siellä olevien rakennuksien alla voi olla säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari, mutta siitä ei ole rakennusinventointitietoja.

529-2-16-7. Snickari. Mannerheiminkatu 2.

Tontilla on mahdollisesti keskiajalta lähtien kaupunkialueen ranta-aittarakentamista ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Siellä olevien rakennuksien alla voi olla säilyneitä ranta-alueen käyttökerroksia ja rakenteita.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari, mutta siitä ei ole rakennusinventointitietoja.

529-2-17-9.

Nykyisen katualueen reunalla olevalla tontilla on mahdollisesti kaupungin vanhimman keskiaikaisen torialueen maakerroksia tai sitä reunustaneiden rakennusten osia säilyneinä.

529-2-17-4. Jeremias, Samuli ja Raumalin. Mannerheiminkatu 4.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

529-2-17-10. Sillankorva. Alikatu 3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Tontti on ollut hyvin matalalla kuroutuvan merenlahden rannassa. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

529-2-17-16. Sipilä ja Kollois. Mannerheiminkatu 3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Tontin koillinen osa on ollut hyvin matalalla kuroutuvan merenlahden rannassa. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Kadun varressa olevan rakennuksen alla on kellareita, joiden ajoitus ja kunto jäivät inventoinnissa selvittämättä.

529-2-17-17. Huittila ja Allikivi. Mannerheiminkatu 8.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Tontin koillinen osa on ollut hyvin matalalla kuroutuvan merenlahden rannassa. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Rakennuksen alla on kellari, jonka ajoitus ja kunto jäivät inventoinnissa selvittämättä.

On mahdollista, että tontin alueella on nykyistä asemakaavaa vanhemman poikkikadun jäänteitä jäljellä.

529-1-13-13. Pehtori. Mannerheiminkatu 13.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihalla olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

529-1-13-130. Mäkilä. Tavastinkatu 8.

Tontti sijaitsee hiekkamoreenirinteessä ja on mahdollisesti kuulunut kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan. Osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-13-11. Tuiskula. Mannerheiminkatu 11.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihan kaakkoisosassa olevan rakennuksen alla on kellari jossa 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

Pihan luoteisosassa on kahden kellarin rakennuskokonaisuus, joka on Naantalin vanhan raatihuoneen pohjakerroksen osa.

529-1-13-15. Antonius ja Tasanen. Mannerheiminkatu 9.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihalla olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

529-1-13-7. Drälli. Mannerheiminkatu 7.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan. Osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihalla olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

529-1-13-4. Stenman (2). Tavastinkatu 4.

Tontti on kaupungin jyrkällä mäki-alueella. Se kuuluu mahdollisesti vanhimpaan keskiaikaiseen osaan. Rakennuksen alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita mutta alueella on kallio lähellä maan pintaa.

529-1-13-2. Stenman (1). Tavastinkatu 2.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja se on jyrkällä mäki-alueella. Rakennuksen alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita mutta alueella on kallio lähellä maan pintaa.

529-1-14-1. Mannerheiminkatu 5.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihalla olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

529-1-12-13. Storrantala, Njemis ja Filius. Mannerheiminkatu 1-3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on

säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihan eteläosassa olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

Pihan länsiosassa on holvaamaton muurattu rakennus, johon on liitetty perimätieto piispankellarista. Kohdette ei ole rakennusarkeologisesti tutkittu ja sen ajoitus on epävarma. Tässä inventoinnissa se on tulkittu 1600-lukua vanhemmaksi.

529-1-12-12.

Tontti kuuluu kaupungin vanhimpaan keskiaikaiseen osaan ja osia sen piha-alueesta on säilynyt. Pihalla on tehty useissa eri vaiheissa arkeologisia havaintoja. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita keskiajalta lähtien.

Pihan pohjoisosassa olevan rakennuksen alla on kellari jossa on 1600-lukua vanhemman rakentamisen piirteitä.

529-1-12-11. Forssi. Rantakatu 4.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Katuvarressa olevan rakennuksen alla on kellari jossa on viimeistään 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-12-10.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-12-9. Linki. Rantakatu 6 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-12-15. Mäenpä ja Wjeru. Tavastinkatu 3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-12-16. Avolin ja Lindula. Tavastinkatu 1.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla olevasta kellarista on arkistotietoja, mutta niitä ei voitu tässä inventoinnissa tarkentaa.

529-1-15-1. Rantala. Rantakatu 20.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-10-1. Karle. Raatihuoneenkatu 1.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

Katuvarressa olevan rakennuksen alla on kellari jossa on viimeistään 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-10-3. Haveri. Raatihuoneenkatu 3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

529-1-11-19.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Tontilla on tehty arkeologinen valvontatutkimus nykyisen asuinrakennuksen ja piha-piirin rakentamisen aikana 2012-2013.

Nykyisen asuinrakennuksen länsipuolella on säilyneenä holvattun kellarin rakenteiden alaosa suojattuna. Kellarissa voitiin havaita viimeistään 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-11-18. Tymppi. Raatihuoneenkatu 6 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla on holvattu kellari, jossa voi olla 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-11-17. Vähä-Tymppi. Raatihuoneenkatu 6 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla on holvattu kellari, jossa voi olla 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä. Kellarin kuntoa ei tässä inventoinnissa voitu varmentaa.

529-1-8-98. Sau-Kallio. Raatihuoneenkatu 5 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla on holvattu kellari, jossa voi olla 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-8-97. Krivo. Raatihuoneenkatu 7.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

529-1-8-96. Hiilola. Katinhätä 1.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökeroksia ja rakenteita.

529-1-9-26. Venkala. Raatihuoneenkatu 8.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-9-25. Röysti. Raatihuoneenkatu 8 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla on holvattu kellari, jossa voi olla 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

529-1-9-24. Hirvo. Mannerheiminkatu 19 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Naantalın keskiaikainen pääkatu on todennäköisesti kulkenut tämän tontin itäosassa.

529-1-9-23.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Rakennuksen alla on holvattu kellari, jossa voi olla 1600–1700-luvulle ajoittuvia rakentamisen piirteitä.

Naantalın keskiaikainen pääkatu on todennäköisesti kulkenut tämän tontin itäkulmauksessa.

529-1-9-22. Purla. Mannerheiminkatu 17.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-9-21.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä.

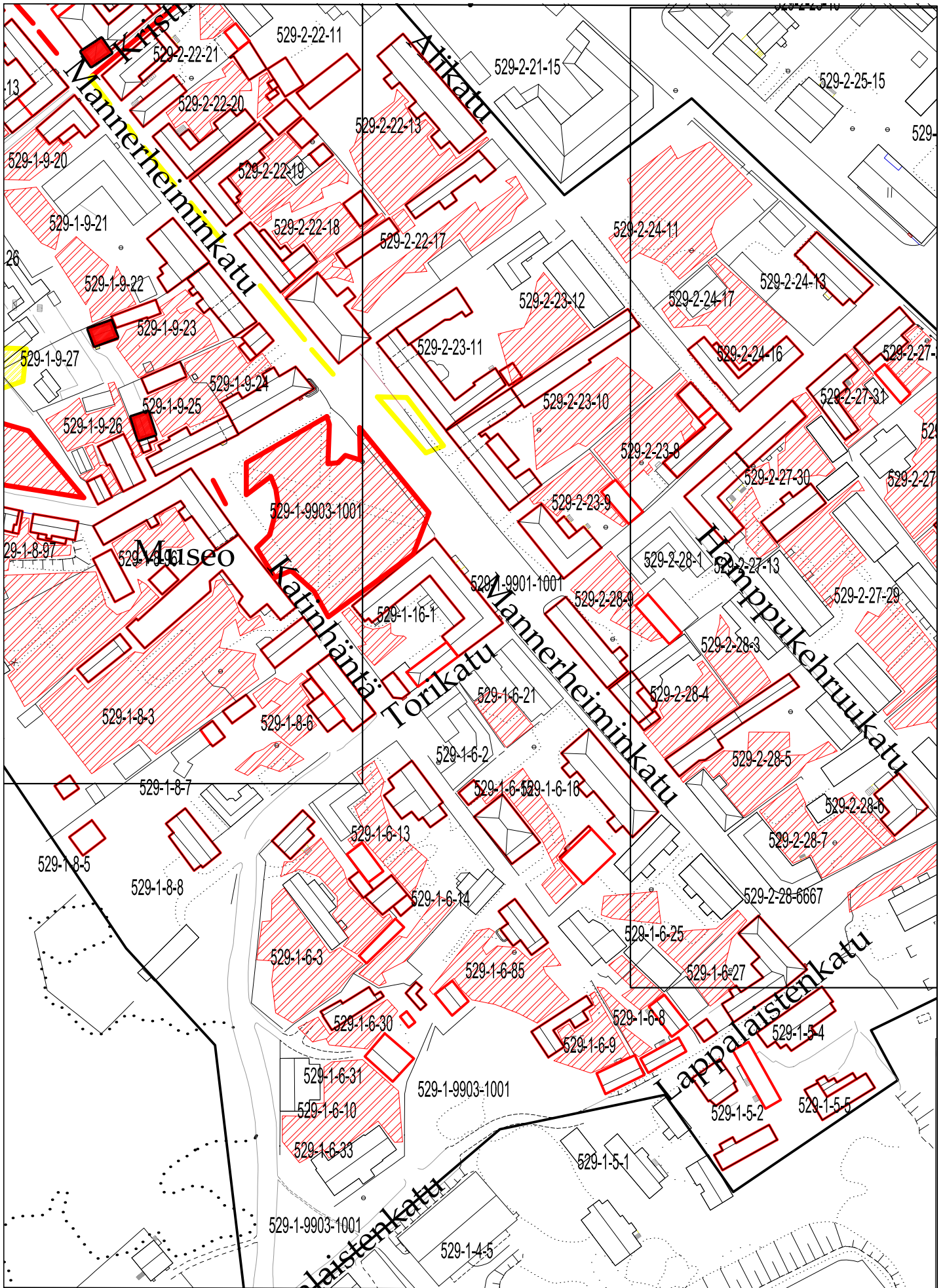
Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

Tontilla on suoritettu arkeologisia kaivauksia uudisrakennuksen rakennustöiden yhteydessä 1980-luvulla.

529-1-9-20.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä.

Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Liitekartta 11c

Liitekartta 11c:

529-2-22-21. Waski. Mannerheiminkatu 10 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-22-20. Storväskilä. Mannerheiminkatu 10 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-22-19.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-22-18. Hattu. Mannerheiminkatu 12 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-22-13.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on mahdollisesti asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Tontti sijaitsee matalalla vanhan merenlahden ranta-alueella.

529-2-22-17. Räickä ja Klemelä. Mannerheiminkatu 14.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja on mahdollisesti asutettu jo ennen 1600-luvun puoliväliä. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Tontin itäosa sijaitsee matalalla vanhan merenlahden ranta-alueella.

529-2-23-11.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-23-12.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-23-10. Mattila. Mannerheiminkatu 18 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-23-9. Kullmala. Mannerheiminkatu 18 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin

piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-23-8. Halla. Torikatu 8.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-24-11. Pusa. Mannerheiminkatu 16.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-24-17.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-24-16.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-24-13. Nurckala. Kaivokatu 13.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-28-9. Pentti. Mannerheiminkatu 20.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-28-4. Stortaipale ja Lilltaipale. Mannerheiminkatu 22.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-28-3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-28-5. Tuisku ja Stodius. Mannerheiminkatu 24.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-28-6. Vilu. Hamppukehruukatu 7.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-28-7. Saikas. Mannerheiminkatu 26.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-1-5-6.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Rakennuksen alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-5-2.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-5-4.Lillkarjaportti 1. Mannerheiminkatu 29.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-27. Vähä-Jolli. Mannerheiminkatu 27.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-25.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-8. Iso-Kirri. Katinhätä 8.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-15. Kontila. Katinhätä 4.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-16. Kaupila, Hardikala, Karle. Mannerheiminkatu 23.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-21.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari. Sitä ei ole havaittu inventoinnissa.

529-1-16-1. Humppi. Mannerheiminkatu 21 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kaksi kellaria. Toista ei ole havaittu inventoinnissa ja toinen on holvaamaton matala talon alusta.

529-1-9903-1001.

Alue on kaupungin vanha torialue. Se on suunniteltu osa 1600-luvun puolivälin asema-kaavasta joka on toteutunut 1600-1700 -lukujen aikana. Pääosa alueesta on säilynyt.

529-1-8-3. Kastu. Katinhätä 3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-8-6. Käki. Katinhätä 5.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1600–1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-3.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-13.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita. Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari. Toista ei ole havaittu inventoinnissa.

529-1-6-14.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-30.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-1-6-31.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-1-6-10.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-1-6-33.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-1-6-85.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Hiekkasen arkistoinventoinnin (1988) perusteella tontilla on kellari. Toista ei ole havaittu inventoinnissa.

529-1-6-9.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Liitekartta 11d:

529-2-29-5.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on voinut säilyä.

529-2-27-56.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on voinut säilyä.

529-2-27-29.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on voinut säilyä.

529-2-27-30. Ropakko. Torikatu 13.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-31. Storhandelus. Torikatu 15 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-32. Storhandelus. Kaivokatu 15.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-33.

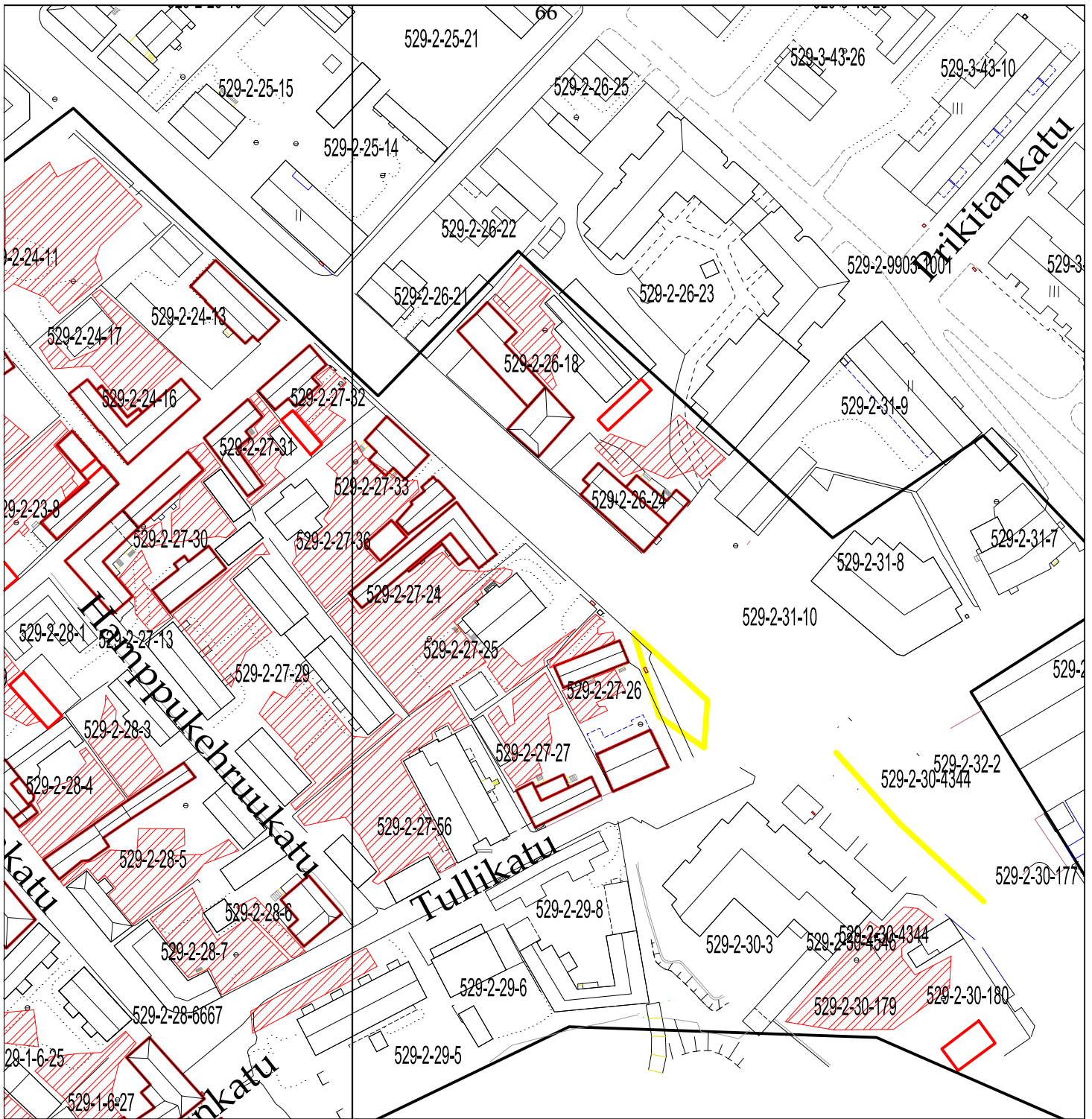
Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-36.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-24. Iso-Kutila. Kaivokatu 19 A.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

Liitekarta 11d

529-2-27-25. Lillkutila. Kaivokatu 19 B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-27-27.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-27-26. Iso-Katavainen. Tullikatu 6B.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-26-18.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-26-24.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt. Rakennuksien alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.

529-2-30-4344.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-30-179.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Osia tontin piha-alueesta on säilynyt.

529-2-30-180.

Tontti kuuluu kaupungin vanhaan osaan ja voi olla asutettu 1700-luvun lopulla. Rakennuksen alla voi olla säilyneitä käyttökerroksia ja rakenteita.